

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

**Sefer 'ir Binyamin asher banah ḥomat ha-'ir
u-me-gedulehah ve-'amudim aśah le-bet bet Yiśra'el
ḥeleq ha-sheni ... ha-rav ... Binyamin Ze'ev Ṿolf n.r.u av
bet din ve-rosh metivta de-ḳ.ḳ. Zmigrod**

Binyamin Ze'ev Ṿolf

Frankfurt de-Oder, [1698]

VD17 1:698249Q

אעיצמ הבב תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10824

פרק מדרב קטינא אדרבא הלל רב קטינא מיייתי מפסוקי שא
 ביו ההוא ולפי דר' ל' אין ישא אלה שבועה. דלמא אשבועה הוי
 מהימני. ודאבדור בעלמא לא הווי מהימני. אלא ז' לפי מה
 דפריך בסמוך אדרב קטינא שאמר לא פסקו ממנה אנשי אמנה
 ומייחדי דאי' מהא ישא ביו ההוא לאמר לא אהי' חוכש. אמאי דלמא
 אי אמר גמירכא הו' אל גמ' לן. ומאני ה' למימ' גמירכא ושכחא
 מאילא אהי' חוכש פי' שלא למדתי כלל בבה מ' אלא ש' מהאמ' כן
 ולא פסקו ממנה אנשי אמנה. אי' הוכחתי רב קטינא כן הו'
 שא' פסקו ממנה אנשי אמנה אף בדבור בעלמא דאל' למה
 ל' למימ' לא גמירכא כלל. שבה אין מאמיני' לאדם לפי דבני
 מילי עבידי דמאנו במסכת' וברך לישבע ע' כי אין בידו להס'
 ושמלה. ה' למימ' גמירכא ושכחא. דכהא לא עבידי דמאנו
 במסכת' ויאמינו לדבריו קלא יטרך לישבע. אלא ז' שהאמת
 כן הוא דלא גמיר כלל ואינו רוצה לישבע האמת אף השואל
 מאתו שמלה לכהונ' ויסבור כי הוא משנה במילת' דעבידי
 דמאנו. לכך ישא ביום ההוא וגו' ובבית' אין לתס' ושמלה
 שמוכרח לישבע ע' שהאמת אתו. וא' מוכח שפיר דכהא
 עבדו רבנן דמאנו לומר לא גמירכא כלל דוק :

רצח תני רב יוסף וחודעת להם וכו' ואת המעשה אשר יעשו
 זו לפנים משורת הדין דאי' לא חרבה יושלים
 אלא על שרנו בחורין תורה וכו' :

ל' למדרי' האי קרא מריש' לפי' להיו' נדרש כמין חומר מה שאמר
 יתרו מותן משה ח' ומדוע אתה יושב לבדך וכל העם ניגב עליך
 מן בקר עד ערב וגו' לא טוב הדבר אשר אתה עוש' וגו' איבע' ויהי'
 אלהים עימך היה אתה לעם מול האלהים וגו' ושמע עליהם
 שרי אלפים וגו' והודעת להם את הדרך ילכו בה זאת המעשה
 אשר יעשו זו לפנים מאורת הדין. אף שמע נא למה דהו'
 אמר אברהם שמואל אדוני אמר' הזנו ה' וז' טעם נכון על
 מאמר' ל' בסנהדרין פ' שהיה משה אומר יקוב הדין את הדין
 ואהרן היה חוכש שלו ורודף שלו. לפי שאמר' באותו פרק ובאותו
 מקום שהדין שאינו יודע להיכן הדין נוטה ולא שמע דברי
 הכע' ד' ראשי לומר כזו ובגטו אבל משת' שמע דבריהם ואתה
 יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר כזו ובגטו. והנה נני'
 לנו גדול ממשה גדלה מעלתו ממשיח' בן דוד לפי דר' ל' ואם
 במשיח' נא והרימו בראש' ה' דאורת' ודאין' ק' במשה רבן של כל
 הנביאי'. נמצא שלגבי משה לא היה נגלס' דברי הכע' ד'
 ותמיד היה יודע להיכן הדין נוטה לא היה רשאי לומר כזו ובגטו
 לכך היה אומר יקוב הדין ההר מ' אהרן שלא קם במשה היה
 אוהב שלו ורודף שלו כו' רשאי היה לנגע הדין ולפ' ע' דפתח'
 ואנא ברא כרעא דאבו גרירי' בתרי' אז' יתרו שאמר' למשה מדוע
 אתה יושב לבדך וכל העם ניגב עליך מן בקר עד ערב שדרשו
 בה רז' ל' וכו' תעל' על דעתך משה יושב ודן כל הו' תורו אתי
 נעשית' אלא לומר כל דין אמת אמנתו חפ' שעה ח' נעשה
 שותף להק' בה בעושה כראשית' כזיב' האמן בקר עד
 ערב. וכתו' התס' ויהי' ערב ויהי' בקר וכו' ורבי' ראו' כן תמא'
 בזה האין יתפרש סיפא דקרא נכול תכול וגו' ולפי' יתורן היטב
 באמרו שע' שאתה יושב לבדך ואתה יודע דברי הכע' ד' ולהיכן
 הדין נוטה כל העם ניגב עליך מן בקר עד ערב כד' אתה ליתן
 דין אמת לאמתו כלי' עם ניטע ולפנים מאורת הדין וכו' אין
 העולם מתקיים כי לא חרבה ירושלים אלא על ג' דין תורה
 ולא נכנסו לפנים מאורת הדין. לא טוב הדבר אשר אתה
 עושה נכול תכול גם אתה גם העם וגו' לא תוכל' עשוהו לבדך
 רק ושמע עליהם שרי אלפי' וגו' היה אתה לעם מול האלהים כמו
 שדר' על איש האלהים גברא דיינא שהיה אומר יקוב הדין את
 ההר וכאן ג' אמר יתרו היה אתה לעם מול האלהים נדון דין אמת
 לאמתו ויקוב הדין את ההר. אבל והודעת להם את הדרך ולכו' בה
 ואת

והנה לרבי בודאי אס' ישיב הגולה ולא יהי' בידו עוד ו העבירה
 שכן חד לחיבורו אף אם לא ישוב על עון הגול מהני כו' אחרו הסב'
 הגול הכי הוא כשאר עבירות ואף אם אינו שב בתשוב' רק השיב את
 הגולה אשר גול' יהי' מכפר לכך יפה א' ד' יוחנן בימי' ה' נשנית
 משנה זו שאנו חכמים לתקנת' הרשע שלא יהי' בידו העבירה
 שכן אדם לחיבורו ואף אם התשובה הוא לפנינו לא יהא כאלו
 לא שב לגמרי ל' מ' יכפר עליו והי' רק זאת תקנו שלא
 יהי' מושא בנינו לבין חבירו משא' כ' לחכמים דס' להכיל
 נדון תשובה וא' אף אם לא יקבלו ממנו ולא יהי' בידו עבירה
 שכן אדם לחיבורו מ' עון עצמו אינו נמחק ובעי' תשובה וכאן
 התשובה היא לפנינו דוק :

רצו אר' ביבי גול הגוי אסור אבידתו מותר. גולו אסור
 שנא' ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נתון
 לך בזמן שסורים בידך ולא בזמן שאינן סורים בידך :

הטעם פשוט כזה כי בזמן שסורים ביד ישראל בודאי אז מקיימים
 התורה כמדר' הקול קול יעקב בזמן שקולו של יעקב מצפנף וכו'
 אז גולו מותר' כמדר' בפסוק עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים
 שכובות התורה ממונן התייר ודמקהתי. ולא בזמן שאינן סורים
 בידך כי אז אין קולו של יעקב מצפנף נבתי מדרש' ואז אין
 היתר במזון א' כי עמל' לאומים יירשו בעבור ישמרו חקין
 ותורותיו ויגורו. ובה דעת קדושים תדע פלוגת' שמואל
 ור' אלעזר. דשמואל ס' ל' אין בין עה' לומות המשיח' אלא שבעוד
 מלכות' בלבד. ור' א' ס' ל' דכל הנביאים נתבטאו לימות המשיח'.
 וכו' לפי שדברי הנביאי' מצינו שהתבטאו בסיומון אחד וינקת' חלב גוים
 וסוד מלכים הינקו תחת הכתש' אביא וכו' וגו' וכהנה רבות
 שהקטינו את ישראל על רכוש רב ועושר גדול. וכל חד לטעמי'
 אויל' דלפי' הני תנאי גופיהו דר' א' ס' ל' כל הקטיון ואין הדבר
 תלוי אלא בתשובה ויעשים טובים. ושמואל ס' ל' דיו' לאכל
 שייעמוד מאבלו פרש' י' אף אם לא יהיו ישראל ראויים לכך דיו'
 להק' בה שהוא אבל בגלות עמינו שייעמוד מאבלו וכו' כ' ר' א' דס' ל'
 שיהיו ישראל בשעת הגאולה כולם נדיקים. ס' ל' דכל הנביאי'
 נתבטאו לימות המשיח' כי אז יקויים בהם כל היקראו' שיהי' להם
 עושר רב כו' ראה ויתר גוים ממונן התייר ועמל' לאומים ירשו.
 אבל שמואל דס' ל' שאף אם לא יהיו ישראל ראויים דיו' לאכל שייעמוד
 מאבלו ועכ' פ' ממונ' א' לא הותר להם רק בעבור ישמרו חקין
 וכשאין ישראל עושים רצונו אין בין עה' לימות המשיח' אלא
 שבעוד מלכות' כי לא יתחל' האביון מקרב הארץ והרמזן וכו'
 לימות המשיח' ולפי' העולם שכולו טוב וארוך. ויהי' אס' מבידך
 וברוך. ה' לעולם מן העולם ועד העולם אמן ברוך האל.
 שוכן רומה. שוכני לגמור מסכת בבא קמא :

מסכת בבא מציעא

רצו אמר רב יהודה ברבי תלית מילי עבידי ומסנו רבנן במסכת'
 בפוריא ובה שפיזא :

פרש' י' ל' במסכת' אס' ישאלוהו יש בידך מסכת' פלוני סדורה
 בגרסא ואמר לאו ומרת עונה היא עכ' ל' גפי' זה י' ל' שני פירושי'
 הא' שיאמר גמירכא ושכחא והשני שיאמר דלא גמירכא כלל והמעין
 בגמ' יראה מוכח שמרת עונה היא לומר לא גמירכא כלל. דאית'
 בגמ' דכשת' ש' אמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשב' פסקו
 ממנה אנשי אמנה וכו'. ופרה' והאמר רב קטינא אפי' בשעת'
 כשלושה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנא' כו' יתפוש
 אש באז' בית חביו' לאמר שמלה לכה' קטין תהי' לנו ישא ביום
 ההוא לאמר לא אהי' חוכש אין ישא אלה שבועה וכו' ובבית' אין
 למה ואין שמלה שאין בידו לא מקרא ולא משנה וכו'. והשת' מאי

ביאור

גמ' אין בין עה' לימות המשיח'

ההיא

וכו'

ועוד מלכים הינקו

והנה רבות

שהקטינו את ישראל

על רכוש רב

ועושר גדול

וכל חד לטעמי'

אויל' דלפי' הני תנאי

מסכת בבא מציעא

ואת המעבד אשר יעשון או לפנים משורת הדין כי הם ראשים לנכע
הדין ולפטר . וזוה ויכלת עמוד וגם כל העם על מקומו יבא
כשלוס ודוק :

רצט נתון תתן אין לי אלא מתנה מרובה . מתנה מועטת
מנין . תל נתון תתן מכל מקום :

הדב' יפלא מה ראה לשאול מתנה מועטת מנין מהיכי חיתי למעט
מתנה מועטת הלא קו הדברים אם נטעה במתנה מרובה מכ"ס
מתנה מועטת . כל להקדים במאי דסמיק לי והעבט תעביטנו
דומחסורו אשר יחסרו לו האמר לך פני יתי' דבר עס לכבך בליעל
לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה וגו' אשר זה לכאורה נראה
הדבר החוק מה ענין שנת השמיטה לנתנת עני . ע"כ צריכו
אנו לפר' עפ"י מאחרו ל' והעב' תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה
להתפרנס או שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שאמרה תורה תן לו
דקק הלוואה אך מדאגה בדבר שלא יאמר קרבה שנת השבע שנת
השמיטה ונמנא שתשמיטנו שביעי' שלא יגבה חובו לכך אמרה
תורה נתון תתן לו ולא ירע לכבך בתתך לו וזוה תבין דכרי חכמי'
אחרי דק"ל ואפסיקא הלכת בה מ"ס רמ"ט וסימן ר"ד דנתון
מתנה לעשיר קני באמירה בעלמא ודוקא במתנה מועטת ולא
במתנה מרובה . ואחרי שהדין נתון במי שיש לו ואינו רוצה
להתפרנס דמתנין לו לשם הלוואה וחזורין ונפרעים ממנו לאחר
מיתה ע"כ כל ההנתיב' לאו כלום הוא וע"כ ה"ל כאמיר' בעלמא
לזה אחרו אין לי אלא בתינה מרובה שלא יזיק להנותן כלום שיתן
למי שיש לו לפי שעשיר לא קנה במתנה מרובה ואפשר שתחזור
לו . נתניה מועטת מנין דככה"ג קני אפי' בעשיר ולא היא
הנתינה רק באמירה בעלמא מ"י קני העשיר ונמנא שיאמר
מעטתיו . תל נתון תתן מ"מ ודוק :

ש הגר לעמי פשעים ולבית יעקב חטאתם . הגר לעמי
פשעים אלו ת"ח ששגגו נעש' להם כזוונג' ולבית
יעקב חטאתם אלו עם הארץ שזוונות נעשים להם כשגגו :

עין מ"ט ה' הגאון בה"א פירושא דהאי אגדת' לפי ש"ת היודע
חומר האיסור או להתנצל ולווי' שוגג היתו ולכך שגגו הם אכלו
כזונו' . ונהפוך הוא בעם הארץ שאינו יודע חומר האיסור
הולונו נעשה לו חטאות . וזוה יערב שיחי בפסוק סוף פ' ויחי
במה' שאמרו אחי יוסף לו ישטמנו יוסף והאש ישיב לנו את כל
הרעה אשר גמלנו אותנו . וינוו אל יוסף לאמר חבדך צויה לפני
מותו לאמר כה תאמרו אל יוסף אגא שא נא פשע אחיך וחטאתם
כי רעה גמלנוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך . דפתחו
בלשון אביהם פשע וחטאת שהו' מויד ושוגג וסיימו כדא' ועתה
שא נא לפשע ושנקו החטא שהוא השוגג . למה נשתנה לשונם
מלשון אביהם לבקש רק על הפשע . ולפי' יתכן מאד בהקדים
מדרול' בפסוק ויראו אחי יוסף כי מת אביהם מה ראו יראו שכל
זמן שאביהם היה קיים היו סועדים עמו בסעודה . כיון שמת
אביהם לא סעדו עמו עוד אמרו לו ישטמנו יוסף ונהנה לכאורה
יפלא על כשתי יב' שהי' הלגימא גדול בעיניהם שאמרו לו ישטמנו
יוסף על שלא סעדו עמו אבל זאת לדע' הטעם שאמרו רול' בכ"ר
שאחרו מות יעקב לא זימן יוסף את אחיו בסעודה . לפי שאמר
יוסף כל זמן שאביהם היה קיים היה מיסב בראש ועבשוני וישב
בראש אם אני מיסב בראש אגא מבוה במלכות' לפי שיהודא היה
מלך ואם יהודא מיסב בראש אגא מלכא כמזדים לכך לא זימנס
לסעודה . והנה לפי מרז'ל במדרש על פסוק והכור רק אין בו
מיס' שדול' בתרוקן בורו של יעקב מד' ת' אין בו מיס' אין בהם ד'ת'
שמאול' למיס' ראה מה כתי' כי ימצא איש גונב נפש וגו' והם מכרו
אחיהם וכנה אס' הם היו נידוני' כעמי הארץ ויוסף היה בן קוונים
בר חכים כמרז'ל שכל מה שלמד יעקב משם ועבר מסר ליוסף

דיאור
פסוקים
ל'ו
ישמינו
יוסף וכו'

א"כ היה יוסף ת"ח ותמן תנינן בהוריה' ת"ח ומלך ת"ח קודם
למלך לפי שחכם שמת אין לנו כיוצא בו . ומלך כל ישראל רחמים
למלכות וע"כ צריכים אנו לומר כי יוסף החזיק את השבט לית' ח'
וגם יהודא היה נחשב בעיניו לחלמיהו חכם וא"כ ת"ח ומלך עדיף
מת"ח לחודא . אך השבטים היו חפטים בזה להחזיקם כבודים
אין בהם מוס' לדונם כשוגגים ולא כמזידים . לכך כאשר מת
אביהם יעקב וראו שלא זימנס לסעודה מטעם שלא ידע מי ייהי'
מיסב בראש ע"כ כל כי החזיקם יוסף כתי' ויאמרו לו ישטמנו
יוסף והאש ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותנו כי ידון אותנו
כמזידים . לכך וינוו אל יוסף חבדך צויה לפני מותו לאמר כה
תאמרו אל יוסף אגא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי אחי הפשע
הוא כחטא לפי שנתרוקן בורו של יעקב מד' ת' יודע כי אין כמד' ת'
שמאול' למיס' ודינו כעמי הארץ להיו' זדונות כשוגגות . ועתה
לפי' דעת' שמתו' אתה אותנו לת' וכל' א"ל לבקש רק על הזדוני'
כי גם השוגגות הם כזדונות ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי
אביך כי אחי אס' כאמר כשוגגים היינו . נידונים אכמנו
כמזיד' ודוק :

שא וחרח אפי' והרגתי אתכם בחרב והיו נשיב' אלמנו ונבינס
יתומים' משמשע שגא והרגתי אתכם בחרב אני
יודע ששכינס אלמנו' ונבינס יתומים' . אלא מלכר שנסותיהן
מבקשו ליגשא ואין מניחין אותן . ובניהם רוצים לרוד לנכסי'
אביהם ואין מניחם אותם :

פרש' י"ז שני קללות הן א' של חרב וא' של שני ולכך אין מניחים
לנשותיהן להשא' לפי שיהיו אלמנו' חיות וגם נבינס לא יראו
אביהם ע"כ תורף דברי רש"י ע"ש . המכה הזאת נפלאה
מחד אשר יצאה מן הכלל להיו' חדא ומתחילת תרתי' ולכיו' העובר
בעבירה לוקה ככפלים יותר משאר עבירו' החיובו' שבתורה
אולם בעבור זאת העמדתו בכאן המאמר נפלא אשר מחלש
המה בכתובים בספר תולדו' יצחק בן אברהם ומתוכו יתבאר
לך גם החגדת' הזאת . וז'ל כשיצאו רש"ב ור' ישעיהו להריגה
אל רש"ב לר' יצחק לבי' חיינו יודע על מה אני נהרג . ח"ל רבי
ישעיהו שאל שמה' בל' לפניך דין א' ואמרת המתן לי עד שאשתה כוס
זה ואו עד שאתעטף בטלית' והתורה אמרה אס' ענה תענה א'
עיני מרובה וא' עיניו מועט מה כתיב בתרי' והרגתי אתכם
בחרב וגו' כלשון הזה ח"ל נחמתי . המאמר הלז נוח ואומר
דרשני כי יפלא מאד על תמיסת רש"ב שאמר יבא לבי אחי יודע
על מה אני נהרג וכי נעלם ממנו דבר שאפי' תינוקו' של בית
דבן יודעים כי דקיק נתפס בעון הדור אף כי דקיק
הוא ככל דרכיו וחסידי' ככל מעשיו . וסניתי ב"כ יפלא על רבי
ישעיהו שיהיה כמתנבא לחפש כוועשים על עבירה וז' של עיניו
הדין יותר משאר עבירות הלא אפי' הוא יודע רש"ב כנפשי' שעבר
עבירה וז' גם לו לב' כוועוה להיו' תולה הדבר בעון אשר מקרא
מלא הוא בתורה . וגם מה היא הנחמה ותגחומין של הכל הוא
כי הוא נתפס בעון עיניו הדין הלא גם זה הוא עון גדול וחמור
מאד . וכל דודאי חלילה להרהר אחר אותו דקיק רש"ב שיכאל
באותו עון של עיניו הדין א' מרובה וא' מועט רק נתפס בעון
הדור . אך רש"ב לשיטתי' אויל' במאי' דפסיק הלכת' בנמי
ולרדיו' א"ל להיו' דקיק נתפס בעון הדור לכך אמר יבא לבי אחי
יודע על מה אני נהרג לפי מה דקל' בגמ' כל מקום שנה רש"ב
במשנתיו הלכה כמותו בר מערב וזינן ודאי' אחרונה . וזה הדין
גבי ערב פלוגי' בה רש"ב ורבנן דרבנן ס'ל גבי ערב קבלן
הרש' ביד מלוה להפרע מן הערב תחלה . ורש"ב ס'ל דגם
בקבלן צריך להפרע מן הלוה תחלה . והנה אף אס' נא' הכרוק
ה'ל רבני' בקבלן מה שכל ישראל ערכים זה בזה ה'ל בקבלנות
מ"מ הדין נתון להיו' נפרעים מן הרשעים תחלה אך הסוד תמים
פעלו וכל דרכו משפט היודע כי אין הלכה כרש"ב בהא והדין
בקבלן

ביאור
המדרש
ולא יכל
דבר
לשלוס
וכו'

פקבלן גפרעיס ממנו תחלה אם ירצה המלוה . לכן
הצדיק נתפס בעון דורו . אבל רש"ג בשיטתו אמר יצא לבי
איני יודע על מה אני כהרגור וישמעאל השיבו ג"כ בשיטתו אחרי
דל"ב ג"כ בקבלן אין גפרעיס תחלה מן הקבלן רק מן המלוה .
שנא בא לפיך אחז דין ואמרת המתן לו עד שאזתה כוס זה וכז'
כי ג"כ כזה טעמי . שעיני מועט לאו כלום הוא . כי הא נחא
תליא וכמו שנבאר . ובאמת התורה אמרה אם ענה תענה א'
עיני מרובה וא' עיני מועט . כי זה תדע כי דרש א' כדרש מן
הכפל של ענה תענה כ"ש כאן א' עיני מרובה וא' עיני מועט
ועוד נדד בפסרי הובא במ"פ משפטים אינו חייב עד שיענה
וישנה . ולעב"ד דבהא קמיפלגו מאן דל"ב אינו חייב עד שיענה
וישנה ס"ל כדרש הגמ' דכאן וזרה אפי' והרגתי אתכם כתרב
וג' שני קללו יש כאן חרב ושבוי וכפרש"י הל"ע כ"ל שהחטא
הוא ג"כ בכפלים לפי שאינו חייב עד שיענה וישנה ולפי שחטא
בכפלים לקה בכפלים אם ענה תענה והרגתי וגו' . אבל מאן
דל"ב א' עיני מרובה וא' עיני מועט ס"ל כדעת המפרשי'
שאן כאן שני קללות ומתרגמי קושית הגמ' באופן אחר מה
שהקשה ממשמע שנא והרגתי אתכם איני יודע שצ"כ אלמות
ובניכס יתמוי לפי שבכל מקום אין בעל הרצמי פגיע תחלה
בכחא עצמורק בערבו שלו זהא אשתו ובניו כמרו"ל בפסוק
אם אין לך לאלם למה יקח משכנך מתחתך . וכן וחיבל מעשה
ידך חלו בניו ובנותי של אדם . אבל ככאן וזרה אפי' והרגתי
אתכם . והס' יהיו נתיים והיו גטיבס אלמנו ובניכס יתמוי .
והנה רש"ג דל"ב כי תמיד אין גפרעיס מן הערביס תחלה ע"כ
לא יתפרש היקרא כדעת המפרשים שבעיני הדין לא יתפרעו
רק מן החוטא . שהרי בכל מקום הדין כן וצריך לפרש המקרא
כפשט הגמ' שני קללות הם וצ"ל לפי שחטא של העיניו הוא
ג"כ בכפלים לפי שאינו חייב עד שיענה וישנה לכן יפה השיבו
ר' ישמעאל אחרי שאמרת יצא לבי איני יודע על מה אני כהרג
וס' לדין גפרעיס מן הצדיק בעון הדור לפי שג"כ בקבלן
גפרעיס מן הלוה בעצמו וע"כ ס"ל כי וזרה אפי' האמור בעיניו
הדין שני קללות הם . חוטא איני ג"כ שאם בא לפיך דין ואמרת
המתן עד שאזתה כוס זה כי אין זה עון לדיק בעיניו מועט
וככל ובאמת התורה אמרה אם ענה תענה א' עיני מרובה וא'
עיני מועט כי לאו שני קללות הם . והנה אחרי שהאיר ר' י'
את עיניו בדין הזה כי הפי' של ענה תענה א' עיני מרובה וכז'
ע"כ ל"ל כדעת המפרשי' שבכל מקום גפרעיס מן הערבי' תחלה
וגם הצדיק מהראוי להיות נתפס בעון דורו א"ל רש"ג ביחמתני
כי אני היתי סבור כי בחטאי אני מת' ח' ובי' הוא ס"ל בשיטתי כי
תמיד גפרעיס מן הלוה עצמו . ועכ"פ ש' שהארת עיני בדין הזה
ביחמתני כי ג"כ אני נלכד בעון הדור ודוק :

שג אמר רבנא דבבא מציעא בשם ר' יוחנן דבבא מציעא
שנא' הנה ה' ניצב על החמת אנך וכיון אנך :

הנה בכאן מזה הפסוק אין ראהו שלא ננעלו שפרי אונאה . ל'ל
בהקדים מרו"ל בתהלים בפסוק יקום אלהים ויפזו אויביו . ביאור
שא"ל הק' בה לעשו דרש' אתה אומר יקום אבי ויאלל מציד כנוכו ה'
בלשון אני פורע מבניך יקום אלקים ויעזו אויביו . אשר על זה בפסוק
ישתאם כל הקדא מה ראה השופט כל הארץ לשלם רעה תחת יקום
טובה אשר זה עשו כיבד הוריו ואמר לאבינו יקום אבי ויאלל מציד חליש
בנו . היה נענש על השיחה נאה ו . אבל ל"ל עפ"י מ"ש בזהר ויפזו
ופ' זו יפיה נדרשת כי בר' הפחד יחק קרא לעשו בניו גדול
לעשות לו מטעמים ולהכניא מצידו מועטיו . ודבקה שהיא
השכנה אמרה אל יעקב בנה עשה מטעמים כאשר אהב אביך
בצלותין ובעותין וכל א' מביא מועטיו ע"ש בארכות ותמצא
דבש וחלב תחת לשונו הקודש . והנה שני פנים לפסוקים אלו
דרמו אהדי במרו"ל כתוב א' אומר כי אשכ לשפוט הנוים וכחוב
א' אומר ניצב לריב ה' . הא' נדרש כי לישראל דין צעמידה ואינו
מאריך בדיכס . אבל בא"ה יושב דין אותם ומאריך בדיכס . והשני
נדרש בהיפך כי ניצב לריב ה' פירושו הוא כי העמידה גרוע טפי
כי כביכול עומד לדין א' הועשה אנטרדיק כגודס כבעל דין
שהוא עומד לדין משא"כ בישראל אינו רק דין ולכך הוא יושב דין
אותם ופסוק כי אשכ לשפוט נא' על ישראל ע"ש באריות . והנה
ע"ז אשר ידע מרת נפשו ומועטיו הרעים ביקש מן יחאק שהוא
המל' דיקום אבי ויאלל מציד בנו ביקש שידונו אותו בעמידה
ובאשר ידין אותו בעמידה יכול להקיים לכן אמר יקום אבי
ויאלל מציד בנו בעבור תברכני נפשי . לכן יפה השיכו לך
רשע אתה אמרת יקום אבי אשר לדעתך הקימה והעמיד היא
לעובדך . ואני אומר דו בלשון אני פורע מבניך יקום אלקים
ויפזו אויביו הקימה והעמידה יהיה לרעה שאיה אנטרדיקי
כגודס הדרן לקמא כי בודאי לכל הבקשות ותפלות אשר האדם
מבקש וצריך הוא שידוכו אותו על מועטיו אס ראוי הוא להיות
נענה בתפלתו לזה ננעלו כל השערים . כי עומותיו הם מצדילי'
משא"כ באונאה שהק' בה בכבודו הוא כבעל דבר שא' הנה ה'
ניצב על חומת אנך ואחרי שהוא עומד וניצב לדין בודאי יהיה
נענה כי הק' בה יריב ריבו והוא בעל דיון ודוק :

שד במערבא במא' וזרי' אל באחוורי אפי' :
כ"ל שלכך וזרי' טפי ברי' באחוורי אפי' לפי שבסמוך לזה ארו"ל
בפסוק לא תנונו איש עמיתו עם שאתך בתור ובמנו' ל תנוהו אבל
טו א x ו' מאן דכנו' שומעני

פקבלן גפרעיס ממנו תחלה אם ירצה המלוה . לכן
הצדיק נתפס בעון דורו . אבל רש"ג בשיטתו אמר יצא לבי
איני יודע על מה אני כהרגור וישמעאל השיבו ג"כ בשיטתו אחרי
דל"ב ג"כ בקבלן אין גפרעיס תחלה מן הקבלן רק מן המלוה .
שנא בא לפיך אחז דין ואמרת המתן לו עד שאזתה כוס זה וכז'
כי ג"כ כזה טעמי . שעיני מועט לאו כלום הוא . כי הא נחא
תליא וכמו שנבאר . ובאמת התורה אמרה אם ענה תענה א'
עיני מרובה וא' עיני מועט . כי זה תדע כי דרש א' כדרש מן
הכפל של ענה תענה כ"ש כאן א' עיני מרובה וא' עיני מועט
ועוד נדד בפסרי הובא במ"פ משפטים אינו חייב עד שיענה
וישנה . ולעב"ד דבהא קמיפלגו מאן דל"ב אינו חייב עד שיענה
וישנה ס"ל כדרש הגמ' דכאן וזרה אפי' והרגתי אתכם כתרב
וג' שני קללו יש כאן חרב ושבוי וכפרש"י הל"ע כ"ל שהחטא
הוא ג"כ בכפלים לפי שאינו חייב עד שיענה וישנה ולפי שחטא
בכפלים לקה בכפלים אם ענה תענה והרגתי וגו' . אבל מאן
דל"ב א' עיני מרובה וא' עיני מועט ס"ל כדעת המפרשי'
שאן כאן שני קללות ומתרגמי קושית הגמ' באופן אחר מה
שהקשה ממשמע שנא והרגתי אתכם איני יודע שצ"כ אלמות
ובניכס יתמוי לפי שבכל מקום אין בעל הרצמי פגיע תחלה
בכחא עצמורק בערבו שלו זהא אשתו ובניו כמרו"ל בפסוק
אם אין לך לאלם למה יקח משכנך מתחתך . וכן וחיבל מעשה
ידך חלו בניו ובנותי של אדם . אבל ככאן וזרה אפי' והרגתי
אתכם . והס' יהיו נתיים והיו גטיבס אלמנו ובניכס יתמוי .
והנה רש"ג דל"ב כי תמיד אין גפרעיס מן הערביס תחלה ע"כ
לא יתפרש היקרא כדעת המפרשים שבעיני הדין לא יתפרעו
רק מן החוטא . שהרי בכל מקום הדין כן וצריך לפרש המקרא
כפשט הגמ' שני קללות הם וצ"ל לפי שחטא של העיניו הוא
ג"כ בכפלים לפי שאינו חייב עד שיענה וישנה לכן יפה השיבו
ר' ישמעאל אחרי שאמרת יצא לבי איני יודע על מה אני כהרג
וס' לדין גפרעיס מן הצדיק בעון הדור לפי שג"כ בקבלן
גפרעיס מן הלוה בעצמו וע"כ ס"ל כי וזרה אפי' האמור בעיניו
הדין שני קללות הם . חוטא איני ג"כ שאם בא לפיך דין ואמרת
המתן עד שאזתה כוס זה כי אין זה עון לדיק בעיניו מועט
וככל ובאמת התורה אמרה אם ענה תענה א' עיני מרובה וא'
עיני מועט כי לאו שני קללות הם . והנה אחרי שהאיר ר' י'
את עיניו בדין הזה כי הפי' של ענה תענה א' עיני מרובה וכז'
ע"כ ל"ל כדעת המפרשי' שבכל מקום גפרעיס מן הערבי' תחלה
וגם הצדיק מהראוי להיות נתפס בעון דורו א"ל רש"ג ביחמתני
כי אני היתי סבור כי בחטאי אני מת' ח' ובי' הוא ס"ל בשיטתי כי
תמיד גפרעיס מן הלוה עצמו . ועכ"פ ש' שהארת עיני בדין הזה
ביחמתני כי ג"כ אני נלכד בעון הדור ודוק :

שג אמר רבנא דבבא מציעא בשם ר' יוחנן דבבא מציעא
שנא' הנה ה' ניצב על החמת אנך וכיון אנך :

הנה בכאן מזה הפסוק אין ראהו שלא ננעלו שפרי אונאה . ל'ל
בהקדים מרו"ל בתהלים בפסוק יקום אלהים ויפזו אויביו . ביאור
שא"ל הק' בה לעשו דרש' אתה אומר יקום אבי ויאלל מציד כנוכו ה'
בלשון אני פורע מבניך יקום אלקים ויעזו אויביו . אשר על זה בפסוק
ישתאם כל הקדא מה ראה השופט כל הארץ לשלם רעה תחת יקום
טובה אשר זה עשו כיבד הוריו ואמר לאבינו יקום אבי ויאלל מציד חליש
בנו . היה נענש על השיחה נאה ו . אבל ל"ל עפ"י מ"ש בזהר ויפזו
ופ' זו יפיה נדרשת כי בר' הפחד יחק קרא לעשו בניו גדול
לעשות לו מטעמים ולהכניא מצידו מועטיו . ודבקה שהיא
השכנה אמרה אל יעקב בנה עשה מטעמים כאשר אהב אביך
בצלותין ובעותין וכל א' מביא מועטיו ע"ש בארכות ותמצא
דבש וחלב תחת לשונו הקודש . והנה שני פנים לפסוקים אלו
דרמו אהדי במרו"ל כתוב א' אומר כי אשכ לשפוט הנוים וכחוב
א' אומר ניצב לריב ה' . הא' נדרש כי לישראל דין צעמידה ואינו
מאריך בדיכס . אבל בא"ה יושב דין אותם ומאריך בדיכס . והשני
נדרש בהיפך כי ניצב לריב ה' פירושו הוא כי העמידה גרוע טפי
כי כביכול עומד לדין א' הועשה אנטרדיק כגודס כבעל דין
שהוא עומד לדין משא"כ בישראל אינו רק דין ולכך הוא יושב דין
אותם ופסוק כי אשכ לשפוט נא' על ישראל ע"ש באריות . והנה
ע"ז אשר ידע מרת נפשו ומועטיו הרעים ביקש מן יחאק שהוא
המל' דיקום אבי ויאלל מציד בנו ביקש שידונו אותו בעמידה
ובאשר ידין אותו בעמידה יכול להקיים לכן אמר יקום אבי
ויאלל מציד בנו בעבור תברכני נפשי . לכן יפה השיכו לך
רשע אתה אמרת יקום אבי אשר לדעתך הקימה והעמיד היא
לעובדך . ואני אומר דו בלשון אני פורע מבניך יקום אלקים
ויפזו אויביו הקימה והעמידה יהיה לרעה שאיה אנטרדיקי
כגודס הדרן לקמא כי בודאי לכל הבקשות ותפלות אשר האדם
מבקש וצריך הוא שידוכו אותו על מועטיו אס ראוי הוא להיות
נענה בתפלתו לזה ננעלו כל השערים . כי עומותיו הם מצדילי'
משא"כ באונאה שהק' בה בכבודו הוא כבעל דבר שא' הנה ה'
ניצב על חומת אנך ואחרי שהוא עומד וניצב לדין בודאי יהיה
נענה כי הק' בה יריב ריבו והוא בעל דיון ודוק :

שד במערבא במא' וזרי' אל באחוורי אפי' :
כ"ל שלכך וזרי' טפי ברי' באחוורי אפי' לפי שבסמוך לזה ארו"ל
בפסוק לא תנונו איש עמיתו עם שאתך בתור ובמנו' ל תנוהו אבל
טו א x ו' מאן דכנו' שומעני

ביאור
המדרש
ולא יכלו
דברי
לשלוש
וכו

מסכת בבא מציעא

שומעני כי שרי לבנוי נמצא שבאר ארצות מי שהוא בעל עבירה שרי לבנוי ולהלכין פניו אך באי העם היושב בה נשוא עון וכל הדר באי שרי בלא חטא ועיון במה שכתבתי טעם נכון בחידושינו ש' בהרהר דכתי' שאף בזמן הזה סיך האי טעמא שהם נשוא עון ולכן במערכת דוקא וזוירי טפי באחזורי אפי' ודוק :

שח ולא עוד אלא בשעת שעסקין בנגעים ואהלות אומרים לידור הבא על אשת איש מיתתו במה . ואני אומר להם מיתתו כחנק ויש לו חלעהב . אבל המלכין פני חברו ברבים אין לו חלעהב :

שן עמר ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא . מאי לא בשמים היא . אר ימי' אין אנו משגיחין בכת קול שכבר כתבת בתורה בסיני אחרי רבים להטות :

בברקדמוני רבנן קשיאי לדרוש זה המאמר והא אגדת' . ואנא נגרי דכריית' נקישנא לפי משאל' מה חדשים נטרע דוד והנה כל מבקשי רעתו שזו בראותם הנגעים באים עליו וכל הנכסל בג' נגעים באים עליו וכמדול' בפסוק וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו' . ולכן אמר דוד בנלעי שמחו ונחשפו פי' של וכללעי כשהיתי נולע ומדוכא ביסורין שמחו כי חסנו כי אין יסורין בלא חטא והנגעים באים על עון גילוי עריות . אך באמת הנגעים באו ביסורין של אהבה בלי שום חטא ופצע לכך הביא דוד דוד המלך ראוי לדכרוי שאפי' בשעה שעסקים בנגעים ואהל' מש' רואים ויודעים כי הנגעים הם רק יסורין של אהבה ואעפ"כ אומרו לי דוד על הבא אשת איש מיתתו במה . והנה זה דוע' מדול' בתורה פ' נגעים ונקרא מרובה והלכה מועטת . פי' כי דיני נגעים נכתבו יותר במקרא מתלמוד . אהלות מקרא מועט והלכות מרובות . פי' דיני אהל' הנה בעפ' יותר מכתב . ומפרש בגמ' למאי נ"מ . אי מסתפקא לך מילת' בנגעים עיין בקראי . ואי מסתפקא לך מילת' באהל' עיין במתניתין והנה יאטט כל עין הרואה לראות הטעם למה צוה הק"ה נגעים יותר בכתב ואהל' בעפ' .

הא דרייק ר' בליטי' לומר לא בשמים היא . כל דאשתעי בלשון חכמה . וסודה ליראיו מהני מיילי מעליות' דהוה אמר חבוב שמואל אמר' הימנו זל על מה שדרשו רז"ל בפסוק בנות בלפחד דוכרות . פרשה זו כך כתובה לפני במרום . ענה אתו ואמר דה פירושו . עפ"י מה שמשא' בספרי המקובלי' הראשונים כי נקריע מרום כתובה התורה כראוי בכתב וכמו בן נקרא בכתבו . אך למטה שהקטרוג' נמצאי' . אית קריין ולא כתיבין . וכתיבין ולא קריין . ואל' תקריבך . אלא כך . אבל למעלה לא יגור רע ואין שם שום ק' שרום שם כתוב וישר דכרי אמת התורה בכתב ונקריאה נקרא כמו שנכתב . והנה גבי בנות בלפחד שירשו בכנסו אביהם ואבי אביהם חפר למדו רז"ל מדכתיב איש כי ימות וכן אין לו .

אין לי אלא כן . בת הכן מנין . תל' בן אהרן לעיין עליו . והנה מי ראה לעוות הכתובים לעשות מאלפין עיינין . לכך אמר הק"ה פרשה זו כך כתובה לפני במרום דייקא כי שם נכתב בעיין רק הלי' דקריין ולא כתיבין הוא למטה אבל במרום נכתב כמו שנקרא ולכן בנות בלפחד כן דוכרות . כפי מה שנכתב במרום ע"כ דפתח . לכך גם כאן יפה אמר ר' לא בשמים היא . רק אשכילך ואורך בדרך זו שכתב מו' הגאון בח"א על משאל' ביבמות לא עשוי' כדבריהם דהא ב"ה רובא . וחד אמר עשוי' כדבריהם דהיכא אזלינן בתר רובא היכא דבי הדדי נינהו . אבל הכא ב"ש מיוחדי טפי . כתב הגאון דמוש למדו דהיכא דמיוחד חד טפי לא אזלינן בתר רובא מדכתיב לא תענה על ריב ודרז"ל על רב ש"מ דמופלג שאני ועל זה לא כאמר אחרי רבים להטות כי לא תענה על רב . וגם כאן ר"א הוה שמותי פיר' התוספות שהיה מתלמידי שמואי ובאמת קיפחם בהלכו' דהוה מיוחד טפי והנה אם נא' דהכל הולך אחר הכתב וקריין ככתיבין לא תענה על רב כתיב . היו קובעים הלכה כר"א דהוה מיוחד טפי . אך למה שהכל הולך אחר המקרא ולמטה נקרא על ריב ולא על רב . אם כן חזר הדין למקומו במו' שנאמר אחרי רבים להטות . לכך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא להיות הכל הולך אחר הכתב ומסרה ועל רב כתיב ונמצא שהלכה כר"א ולכן אמר ר"א מן השמים יוכיחו כי ש"ס יש אש למסורת וכך כתובה לפני במרום . אבל ר"י אמר לא בשמים היא ולכן אין אנו משגיחין בכת קול שכבר כתבת בתורה בסיני אחרי רבים להטות ומה המקרא חסר לעוות הכתובים ולומר על רב כתיב . שהרי אחרי רבים להטות ונמצא שאין הלכה כר"א דשמותי הוא מתלמידי שמואי וככל' וכה' רובא ודוק היטב :

שן עמר ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא . מאי לא בשמים היא . אר ימי' אין אנו משגיחין בכת קול שכבר כתבת בתורה בסיני אחרי רבים להטות :

שח למח הוזכר יציאת מצרים בציצית אמר חקרוש בדרך הוא אני הוא שהבחנו בין כיו טיפה של בכור לטיפת שאינו של בכור במצרים אני הוא שעתידי ליפרע מפי שתולח קלא אילן בנגדו ואמר תבלת הוא :

שן אר' יהודה לעולם היא אדם וזויר בתנואה בתוך ביתו . שאין מריבה מצוי' אלא על עסקי תבואה דכתי' השם גבולך שלו' חלב חטים ישביעך :

ג'ל דמשום הא הוציאו רז"ל למקרא מידי פשוטו במה שאמר יוסף לאחי אל תרגונו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה ולא דרשו

שח למח הוזכר יציאת מצרים בציצית אמר חקרוש בדרך הוא אני הוא שהבחנו בין כיו טיפה של בכור לטיפת שאינו של בכור במצרים אני הוא שעתידי ליפרע מפי שתולח קלא אילן בנגדו ואמר תבלת הוא :

פ"ט

פרש"י וז' גזונ' של קלא חילן דומה למראה התכלת . והנה
 זאת נפלאות בעינינו למה בכל המזנות דנפשי רמאי ומראים
 עצמם במקיימו המזנות . גם כן ראוי להפרש מהם
 הודע ומבחין הכל . אבל ז"ל לתרץ דברי חכמים וחיזקותם
 כי זה שני טעמים נמצאו בדברי ז"ל למה נשתנה תכלת מכל
 מיני כנעונים לדעת הגמ' מפני שתכלת דומה לים וים דומה
 לרקיע וכו' וז' כפי' דתלוי בגוון הדומה לים ורקיע יפלא למה
 הרחיק הכתוב קלא חילן הלא במראהו נבדלו ג' דומה לים
 ורקיע . אך כפלים לתושי' מה שהביא רש"י ז"ל בסדר' וז"ל
 תרגום של משכילה תכלת אמר הק"ב חני שכלתי בכורי ממרים
 וכו' וכדי להיו' לאות הנס הגדול מכת בכורי ואשר פסח על בתי
 בני ישראל . איך שמא גרוס כי תרגום של משכילה תיכלת .
 ולכן כמר הק"ב בה תכלת דתרווייהו איתניהו כי בחזות' ושמה .
 לכך נדקדק אמרי פי חז"ל חני הוא שהכחתי בין טיפה של בכור
 לטיפה שאינו בכור במזרים חני הוא שעזיד לפרע ממי
 שתולה קלא חילן כגדלו וחומר תכלת הוא כימה נשתנה
 קלא חילן מתכלת הלא מראהו ג' דומה לים ורקיע . אבל באמת
 הטעם הוא לפי ש בחנתי בין טיפה של בכור וכו' ותרגום של
 משכילה תיכלת וכז"ל דוק היטב :

ש' רבינא אוקלע לסורא דפרת' אל ר' חסור' ופרת' לרבינא
 יציאת מצרים וכתביב גבי טרז' למה' ל' וכו' אל
 ר' חסורא לירידי המעלה קא קשיא לי מ' ש דכתיב המעלה אחכם
 סארץ סצרים . אל רבינא לכדתנא דבי ר' ישמעאל אמר הק"ב
 אלמלא לא הוצאתי ישראל מצרים אלא בשביל שאין מטמאין
 עצמם בשרץ כשאר א' הדיו' . אל מי נפיש אגרייהו טפי מרבי'
 וציצית' . אל אע"ג דלא נפיש אגרייהו טפי מאסי' למיכליגהו :

פרש"י ז"ל סורא דפרת היושבת על נהר פרת ואין זו סורא סתם
 הנה אסורה וארצה באספקלריא האמירה רש"י ז"ל אשר דקדק
 בלשונו הקדש להודיענו לאיזה סורא חילק רבינא שאין זו
 סורא סתם מה יסוף ומה יתן לאיזה מקום חילקעם בסורא
 דפרת או בסורא סתם . וגם מה זה שדקדק ר' לירידי המעלה
 קא קשיא לי למה פשיטא כמלי' עלמא ולירידי קשיא . וז"ל
 דסיגנון הגמ' כך היא דהוא ידע ר' חסורא היא לימוד דתנא
 דבי ר' ישמעאל שאמר הק"ב חלו לא הוצאתי ישראל ממזרים
 אלא בשביל שאין מטמאין עצמן בשרצים כשאר א' הדיו' . אך
 לירידי דוקא קשיא לי לפי שהוא היה בסורא דפרת היושבת על
 נהר פרת וראי תוקף הנהר הגדול כהר פרת אלא לומר כתנא
 דבי ר' ישמעאל הכל' . דכשלא תנא דבי ר' לשיטת' אויל
 לירידי הנהר פרת אינו גדול וכאשר הקשו התו' על תנא דבי ר'
 ישמעאל שאבאי דבריהם בסמוך וז"ל לירידי לא חוי ההוא אתרא
 ולכן אמר חנא לירידי המעלה קשיא לי דיוקא . וכאשר השיבו
 כדתנא דבי ר' ישמעאל הקשה מי נפיש אגרייהו לירידי
 קשיא ולתנא דבי ר' לק' מ' עד שהוצרך להשיבו אע"ג דנא נפיש
 אגרייהו טפי מאסי' למיכליגהו וניחא ג' לירידי . והנה תדע
 דגמ' דבכור' פ' מעשר בהמה איה' וז"ל דכרותא דמיא פרת פי'
 הוודר ממי פרת אסור בכל מים שבעולם לפי שכל הנהרות
 מיימי פרת הם נמשכים ונאים . וע"ז פריך בגמ' והא כתוב
 והנהר הרביעי הוא פרת . פי' משמע שהוא הרביעי שבהנהרות
 ומשני אמר קרא הוא פרת הוא פרת דמעיקרא . פרש"י ז"ל
 דקאי על ונהר יונא מעדן להשקות הגן ומש' יפרד והיה לארבעה
 ראשים ועל אותו נהר קאמר הוא פרת אשר מש' יפרד והיה
 לארבעה ראשים וכל הנהמות נמשכים ממנו נונא נהר פרת
 הוא השקך . והקשו בתו' דזה סותר למה דתנא דבי ר' ישראל
 בגמ' דשנעו' על פסוק עד הנהר הגדול נהר פרת תני דבי ר'
 ישמעאל עבד מלך מלך ופרש"י ז"ל לפי שמסבב א"י לכך קורהו
 גדול וכאן משמע דבאמת הוא גדול ודברותא דמיא פרת וכין' סד

ר' אהבה בפי' שלו על פרת תקפו כנגד שני הנהרות ע"ש
 בתו' והנה ז"ל לירידי לא חוי ההוא אתרא ולירידי ס"ל דהוא פרת
 לא קאי על ונהר יונא מעדן רק הוא הרביעי שבהר' . והנה
 זה תדע מה שמנא שני פירושים על פסוק עמד וימודד ארץ
 ראה ויתר גוים האחד נדרש במדול עמד וימודד ארץ מדד
 הק"ב כל העולם ולא מנא ארץ טובה כא' לכך ראה ויתר גוים
 הגלה אותם מעל אדמתם והקפינס כמד' לכתר בהן על הארץ
 ופי' השני של עמד וימודד ארץ החזיר הק"ב הנה הנהר על כל
 אומה ולשון ולא קבלהו ראה ויתר גוים הנהר להם שקצים
 ורמשים . וז"ל להני תנאי בהא נמי פליגי מאן דל' שפי' עמד
 וימודד ארץ הוא שמדד הק"ב כל העולם ולא מנא ארץ טובה
 כא' ס"ל דפרת הוא הנהר הראשון היונא אע"ד ואין למעלה
 היינו והוא הנהר הא' ומקרי הנהר הגדול ע"ש חשיבות עצמו
 כדעת התו' ופליגי אלתנא דבי ר' ישמעאל שהוא נקרא גדול ע"ש
 עבד מלך מלך כי באמת א"י הנבחר מכל הארצות ע"ש הנהר
 הסובב אותו והוא הנהר היונא מעדן וכז"ל . אך תנא דבי
 ר' יד' ס"ל עבד מלך מלך וס"ל דנה' הרביעי הוא פרת נמנא ששאר
 ארצות האותיות משלשה נהרות הקודמים הם מעולים יותר
 מא' וז"ל כפשוטו השני עמד וימודד ארץ שמדד הק"ב כל העולם
 והחזיר הנהר על כל אומה ולשון . ראה ויתר גוים הנהר להם
 שקצים ורמשים וע"כ ז"ל דשכר שקצים ורמשים גדול טפי מאשר
 שכר שהנהר להם שקצים ורמשים כד' שלא יקבלו שכר עליהן ש"מ
 דשכר גדול טפי ולכן היא תנא דבי ר' לשיטת' אויל ואמר
 חלמלא לא העליתי ישראל ממזרים אלא בשביל שלא יטמאו
 עצמן בשקצים ורמשים כשאר א' הדיו' . לכך היא ר' חסורא
 כאשר חילק רבינא לשם שאנו לירידי המעלה קשיא לי למה
 כתיב חני' המעלה אתכם מארץ מזרים גבי שקצים ורמשים
 דכשלא לתנא דבי ר' דס"ל נהר גדול נהר פרת נקרא ע"ש
 עבד מלך מלך אבל באמת הוא הנהר הרביעי ואם כן יש ארצות
 מעולים מא' וז"ל כ' עמד וימודד ארץ קאי שהחזיר הנהר ויתר
 גוים הנהר להם שקצים ורמשים וע"כ נפיש אגרייהו טפי שפיר
 דרש אפילו לא העליתי אתכם אלא בשביל שאינם מטמאים
 עצמם בשרצים די' . אבל לירידי אשר חני הרוחה כאן בסורא
 זו על נהר פרת כי תקפו כנגד שני הנהרות . וכרותא דמיא
 פרת הוא פרת קאי על הנהר היונא מעדן שהוא הראשון לכל
 הנהרות ואם כן ז"ל עמד וימודד ארץ קאי שמדד הק"ב כל
 העולם ולא מנא כא' היושבת על נהר פרת ואם כן מ"ל דשכר
 שקצים ורמשים נפיש אגרייהו טפי ולירידי המעלה קשיא לי .
 ואחרי אשר אע"כ השיבו כדתנא דבי ר' שאנו מי נפיש
 אגרייהו טפי דכשלא לתנא דבי ר' לק' מ' וכז"ל . אך החוש
 מכחיש זה אשר עיינו הרואות כאן תוקף הנהר הגדול נהר
 פרת ואם כן מ"ל נפיש אגרייהו טפי וכו' לכך השיבו אף על
 גב דלא נפיש אגרייהו טפי מאסי' למיכליגהו ולכן לכל הדעות
 יפה דרש דבי ר' אפילו לא העליתי ישראל ממזרים אלא בשביל
 שאין מטמאין עצמם בשרצים כשאר א' די דוק היטב :

שי תניא רשב"א ואמר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותו
 שלא בריבית . עליו הכתוב אומר כספו לא
 נתן בנשך וגומר . הא למדת שכל הלואה בריבית נכסין
 מתמוטטין . והא חזינו דלא מוזפי בריבית וקא מתמוטטין .
 אמר רבי אלעזר הללו מתמוטטין ועולין . והללו מתמוטטין
 ואינם עולים :

התמיה בכאן מפוסקת מה בא רש"י כן אלעזר להשיעונו
 יותר ממה שמפורש להדיא בקרא וזיל קרי בירכ הוא . גם
 מה בא להודיענו דבר והיפוכו שכל המלוה בריבית נכסיו
 מתמוטטין . הלא בכל מקום מכלל הלאו נשמע הן .

מסכת בבא מציעא

שיב דרש ד' וירא מ' תשת חשך ויהי לילה כו' תרומשפל
חיתויער תשת חשך ויהי לילה עה' וסודת
לילה . כו' תרומש כל חיתויער אלו הרשעים שדומים לחיות
שבער . תורח השמש לצדקים . יאספון רשעים לגיהנם :

הדרש של ר' יורא תמוה מאד מה הוקשה לו בפסוק זה אשר של
מאי דכתיב ומה בא לתרץ כדרשוהו . לל דודאי יודע ר' יורא
זה הדרוש כאשר דרש בעצמו רק הוקשה לו אחרי דקאי חיתויער
על הרשעים . לא יתכן לומר תורח השמש יאספון . שהם תרי
מילי דסתרי אהדרי . לכך בא לתרץ תורח השמש לצדקים .
ויאספון רשעים לגיהנם . דודאי לפי פשוטו לפ' האי קרא
עפ"י משארז"ל כנדר' ופליגא דר"ל דאמר ר"ל אין גיהנם לעתיד
לכא רק הק"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאים בה
ורשעים נידונים בה וכו' . וא"כ לפ' ז"ל לפרש הפסוק כו' תרומש
כל חיתויער יער אלו הרשעים תורח השמש יאספון כאשר תורח
השמש ויוציאה מנרתקה או יאספון ויגועון אך תדע מה שדרז"ל
על פסוק יכרסמנה חורר מיער . כע"ז משול"ס ה"ה לחיות היער
ואם אתם זוכים יהיו האו"י כחיות האור מה חיות האור כיון
שעולים ליבשה מיד מתים וכו' . וזה מוכין למ' שר"ל על פסוק
ותעשה אדם כדני היס מה דני היס כיון שמקדיר עליהם חמה
מיד מתים אף ה"ה כיון שמקדיר עליהם חמה מיד מתים וכדריש
לקים דאמר אין גיהנם לע"ל רק הק"ה מוציא חמה מנרתקה וכו'
לכך הוקשה לר' יורא אחרי שקראם הכתוב חיתויער בעין ולא
חית יאור א"כ קשה מאי תורח השמש יאספון . דכאלמלא אי
נמשלו לחיות יאור ודני היס שפיר קאמר תורח השמש יאספון
כמו דני היס כיון שמקדיר עליהם חמה מיד מתים אבל עתה אין
הנמשל דומה למשל . לכך משני תורח השמש לצדקים . שרק
צדיקים מתרפאים בה . ויאספון רשעים לגיהנם וכמ' ד"ש גיהנם
לעתיד לכא ואינן נידונין בה מנרתקה וכו' דפליגי אדר"ל ודוק

שיג אל מאי אהגית לי החסר קרולי חבאו קרולי :

הנה כל האומות יתמה על פה קדוש יאת כן באו תוהה על הראשונ'
חו' . וכל דבשיטתו הסיכוח אחרי שהונה ר' יוחנן איתו בדברים
וא"ל ליסטא בליסטיות ידע וכבר שהיה רז"ל על זה שאם היה
גר אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונ' וע"כ הוה"ל לר' יוחנן כי
הוא גר שנתגייר שלא לשם שמים ומשול כחמור כדאית' בתנא
דבי אלי' ואינו ככלל לא תונו וההכתם את נפש הגר לכך השיב
מה אתה סבור שאני נחמד בעיניך כאלו נתגיירתי . שלא לשם
מאי אהגית לי התם ר' קרולי הכא ר' קרולי ולשאלתן מלכסי
רענן לא צרכינא ואם כן אמי גר נדק ומשול כאברהם אבינו
וכדאית' בתד"א הכלל ודוק :

שיר אייתו לקמי' שיתן מיני רמא טהריגהו הוו מרנגו רבגן
אבתרי אמרי אפשר דלא הוה חר ספק . אל אם
הלכה במותי יהיו כלם זכרים ואם לאו תהא נקבה אחת בניחוס :

שיתנו של ת"ח הלך צריכה ליימוד אשר נתן אות או מופת שהורה
בהלכה אם יהיו כלם זכרים . אבל זאת אעירה מה שמעתי מן
חד מן קאמיא תלמיד של אינו ז"ל אשר אמר בשמו על פסוק ויהי
בהקשות' בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי זה לך בן . השקן
עפ"י מארז"ל על פסוק תן חלק לשבעה וגם לשמינה אם שמרת ויהי
שבעת ימי נידה תזכה לכן למולו לשמינה והנה על שלש עבירות כחזות
בשים זנות בשעת לידתן על שאינן אירצו בנידה וכו' והנה בודאי בלדתה
כשי העולם פלטו מתרי חלה והלכה רק מינידה שהיא זבעלה תו'
בכרת וספק נידה מיהי שחוס לכך ויהי בהקשות' בלדתה
ותאמר לה המילדת אל תיראי כי זה לך בן והוא לאות ברית כי
שמרת שבעת ימי הנידה שזכית גס לשמינה וככלל לך יפה אמר
אותו חסיד אם הלכה במותו שלא היה שום ספק בהוראתי
לכאכל חו' בספק נידה יהיו כלם זכרים ואם לאו תהא נקבה
אחת

לל לפרש ע"פ הטעם נכון אשר הובא בספר הראשונים ז"ל על
מה שנכסי המלוה ברביות מתמוטטין כדי להטעמו איסור
הרביות כי הוא כנחש יסך באמרם אלו היה יודע מהה שיש ריוח
בדבר שיתר מריוחין בממונן מכדי אגתינה ברביות לא היה כותבו
לכך הק"ה השופט כל הארץ מטעמו איסור הרביות שהוא בא
לידי מידה זו ללנות לעצמו ברביות ואיבין מדעתו את חטאתו
אשר חטא . וכוה יומתק לשון המקרא בספו לא נתן כנגד שהק"ה
בלם . דה"ל למימר כנגד לא לקח . אבל לפי הקדמתנו אתי
שפיר כי הנותן ריבוי הוא הלוקח בעצמו וזה משמיענו רש"י בא
בל מי שיש לו מעו' ואינו מלוה ברבוי עליו הכתוב אומר בספו
לא נתן כנגד לפי שכל המלוה ברבוי בודאי בא לידי כך שיתן
כספו כנגד ויהי לוה ברבוי הא למדת שכל המלוה ברביות
נכסיו מתמוטטין וזה הסימן מי שאינו מלוה ברבוי זה כספו לא
נתן כנגד אינו לוה ברבוי כי לא היה מלוה ברביות לכך שפירקוהא
חזיקן דלא מוסי' ברבוי ומתמוטטין כספיו וא"כ אפשר שלא הלוה
ברבוי ומוכרח ליתן כספו כנגד ללות לעצמו ברבוי . לכך משני
הללו מתמוטטין ועולין והללו מלוי ברבוי מתמוטטין ואינן עולין
וזה יודע מד' לניזון איכס כרת' ולא נוף ברביות דאלו התם
גרע וחזיל והכא מוספא וחולא וא"כ הסימן של מלוי ברבוי להי'
מתמוטט ואינו עולה וזה בא ע"י שיתן ריבוי דככל ויהי מוספא
וחולא וזה העונש אינו רק למלוי ברביות וככל לכך אמר כספו
לא נתן כנגד עושה הונקך ללות לעצמו ברבוי לפי שלא נכשל בעון
רביות וככל עושה אלה לא ימוט לעולם לפי שעי' ריבוי מתמוטט
ואינו עולה דככל ויהי מוספא וחולא אבל מי שלא הלוה ברביות
א"כ ע"י שמתמוטט א"כ ללות לעצמו ברביות להיות מתמוטט
ואינו עולה ע"י הרביות ודוק :

שיא אמר רב יהודה אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה
אותם שלא בעדים עובר משום לפני עור לא אתתן
מכשול . ור' אבא גורם קללה לעצמו :

פרש' ז"ל גורם קללה לעצמו כשתבעו וזה כופר הכל מקללין
אותו ואומרים שהוא רוכב על צדיק עתק . הא דלא קאמר רב
יהודה גורם קללה לעצמו דמילת' דתליא בסברא הוא ולמה לא
אמר רב יהודה מדעת' מאי דאמר ר"ל . וגם למה יפה כח
הנכתב מן התובע הלא יכולים לומר גס על הנכתב שהוא כופר
ממון שכירו ואם ישראל בני נביאים הם . אין כל עשה נביאים
לידע ולדון דינין שבלב . לל דרב יהודה לשיטת' אויל אף דאמרה
משני' דרב לא יסתרו דברי רב את התלמוד רב יהודה דס"ל
בכתובו גבי מנה"ל בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב
יהודה אמרו חייב ברי ושמא ברי עדיף וא"כ לרב יהודה א"א
הנכתב להנצל בטענת איני יודע אם חייב אני לך רק בטענת
ברי שיאמר יודע אני בודאי שאינו חייב לך כלום . וא"כ שאין
להנכתב שום מינו שיאמר איני יודע אם חייב אני לך שלא יעטרך
להעין כפי' כפי' שיאמר הכע"ס נשכח ממנו הדבר . דהא
לא יועיל כלום בטענת איני יודע לרב יהודה ומוכרח להניד
שאינו חייב לו וא"כ מאי חולמי דהאי מהאי להאמין להנכתב
יותר מן התובע . אך ר"ל פסק הלכת' כר' יוחנן רבי' כדמצינו
בגמ' דכ' מכות ע"ש דגס בטעב איני יודע נפטר הנכתב ולכך
בודאי אם יכפור הנכתב ו אמר ברי איני חייב לך יגרום קללה
לעצמו שהכל יהיו מקללין התובע שכתבו שלא כדין שאלו רצה
לכפור היה משיבו איני יודע אם חייב אני לך שלא היה מעין
כפי' כע"כ וכו' ומה שמשיבו בברי ודאי קושטא קאמר וכוה
יגרום קללה לעצמו . לכך אין איסור רק להלות שלא בעדים דאם
מלוהו כעדים אף שכתבן לומר פרעתי הדרן לקמא דמאי חולמי'
דהאי מהאי דגס באן אין לו מינו איני יודע אם פרעתיך אם
הפרעון ספק מחוייב לשלם ואחרי אשר אין לו מינו לא יקללוהו
וככל ודוק היטב :

מחוייב סמא בגובתא תיחוי בי סדיא ואחסי ר' הוה מצטער רבי
למסמכיה לא אסתיעי מילת' אל' שמו' לא ליצטעד מר לרירי הוי
לי ספרא דאז' הרובתיב בי שמואל ירחינאה חכים יתקרי' לא
יתקרי ואסוד' על ידו תחא :

פרש' ו'ל ירחינאה שהיה נקי בסוד העיבור כדאמרינן ב'ר'ה
אמר שמואל יכולנא לתקן כולי גלותא . הנה כל עובד ישתומם
מה ראה רבינו הקדוש לנער נפשי למסמכי אחרי אשר נרפא
ממנו הלא חף חי לא ידע ברפואת הגוף והעין היה ראוי לסמיכה
ולמה לא אצטער ר' קודם לזה למסמכי . וביותר לא ידעתי
לאיזה צורך נכתבו בספרו של אדור' להוי' אסוד' על ידי
שמואל ירחינאה מה יתן ומה יוסיף בזה . אבל כל כי זה ידעת כי
שמואל היה ראש ישיב' בנהרדע שהוא ח'ל' כדאית' בתו' בסנהדרין
פ'ק ואחרי אשר אסי' ר' הוה זה ידעת דכד חלש ר' אמטוהו
לציפורי שהוא ח'י' וכל' ה' הוה מרי דארעא דישאל ע"כ עלה
שמואל מח' ל' לא' . והנה בסוף כתובו אית' ר' כי היה סליק לא'י
אמר פלטי לי נחד' . כי סמכוהו אמ' פלטי לי מתרתייכו אותבוהו
בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלת' סנא' והיתה ידי על החושים
שוא בסוד עמי לא יהיו זה סוד העיבור . וככתב בני ישראל לא
יכתבו זו סמיכה . ולא אדמת בני ישראל לא יבואו כמאמעו .
והנה עין כל הקורא יראה כי הכתוב בדרך לא זו חף זו קטט כי
בדודי כמה ע'ה יזכו לביאת הארץ ולא יזכו לסמיכה כי אינו כעלי
תורה . ויש אשר יזכו לסמיכה ובסוד העיבור לא יבואו . לכך
הוי תנא ר' כי סליק לא'י אמר פלטי מתדא ובי סמכוהו אמר
פלטי מתרתייכו ובי אותבוהו בסוד העיבור וכה' למעלה העלינה
שאין למעלה הימנה אמר פלטי מתלתא והנה אחרי כי זכה שמואל
להוי' ירחינאה ואתבוהו בסוד העיבור א"כ לסמיכה וגם לביאת
ח'י' כי מכלל חדא ה"ל' נשמע תרתי . אך ביאת ח'י' היה נכרח
כדי שאסותא דר' על ידו תהא כי הוכרח לילך אחר ר' לציפורי .
אך כי יש לפרש כי דוקא קתני ונאמר המקרא הוה שרץ האים
צדיק הנמלט בצדקתו לזכות לשלשתי ומי שאינו זוכה לשלשה
דברים הג'ל' אכתי לא פלט מקללה אשר קילל הגביא את הרשעי'
הגביאי שקר הג'ל' . וי'ל' כי המקרא אזה או זה קתני וכחד
מינייהו סגי לכך מעולם לא נצטער רבינו הקדש על הסמיכות
אשר לא סמך לשמואל בחשבו כי לא יהיה ר' אחרי אותו צדיק על
אשר לא נסמך אחרי אשר זכה לעלו' לא'י . ובחדא סגי שלא להיות
את פושעים נמנה בכלל דרין' החטאים אשר אל אדמת ישראל
לא יבואו . אך כאשר נתרפא רבינו הקדוש ע'י אותו צדיק האי
תנא שמואל הוה קצטער רבי למסמכי' בחשבו פן יאמרו הכרוי'
כי לא פלט כלל מקללת רשעים הג'ל' אחרי אשר לא נסמך ומה
שכא והגיע למדה זו לבא אל אדמת ישראל וזכותו של רבינו הקדוש
גדמה לו כי רפואתו היה דוקא ע'י האי תנא שמואל ולכך נצטער
ר' שיגיע לפחות לסמיכה להוי' פלט מחדא . ולהה' השיבו שמואל
לא לנצטער ר' לרירי חו' לי ספרא דאז' הרובתיב כתי' בי שמואל
ירחינאה חכים יתקרי אחרי אשר הוה ירחינאה וכה' סוד
העיבור בכלל מאתיים מנה א"כ לסמיכות כלל וגדול מרבן שמו
חכים יתקרי ר' לא יתקרי ומה זוכה לביאת ח'י' לא תאמר כי
צדיק היה לאותו זכות להנצל מקללת הרשעים כג'ל' רק לכך כח
לא'י לפי שאסותא דר' על ידו תהא דוק :

שמואל אר' פורג אר' יוחנן כל שהוא ת'ח' ונבנו ת'ח' וכן בנו ת'ח'
שוב אין התורה פוסקת סורעו לעולם שנאמ' ואני
זאת בריתי אמר ה' וגו' לא ימוש ספ'ר ומפי' ורע' ומפי' ורע' ורע' ורע'
וגו' . מאי אמר ה' אמר הק'בה אני ערב לך בירך הוה :

הא דהוקשה לר' יוחנן מאי אמר ה' כל משום דאיהו גופא מרי
דשמעת אמר רב' פ'ק בזה האומר לחבירו מתנה אני נתן לך
יכול לחזור בדבר' מרובה ואינו כלל' משום מתוסר אמנה ולגבי
התורה אשר כל חפשי לא ישוו בה בודאי אפשר להוי' בשימו' אם
יגרוס החטא לכך סיים מאי אמר ה' אמר הק'בה אני ערב לך
בדבר הזה כי זה אינו מנע האמתנה רק בדרך הטבע כי החוט
המולש לא במהרה ינתק וכדמסיים מכאן ואילך התורה מחזרת
על אכסניא שלה ועיין בהכתוב בע'י על המנהג בחמשה דברים
האב וזכה לכתן וכו' ע"ש דוק :

שין ר'ל הוה מציון מעות' ורבנן :

ל'ל' דדוקא קריי' דאגרת' איהו הוה פרוקא ושליח מצנה זו לציון
מערת' דרבנן דודאי האומרים אין צדיקים מטמאים וכמ"ש התו'
בס' רבינו חיים כהן שאמ' אלמל' היתי כשמת ר'ת היתי נאשאו על
כתפי וכה' ג' בגמ' שאמרו אותו היו שמת רבי בטלה קדושה א"כ
לא היו צריכים לציון מערת' דרבנן אך לר'ל' דס'ל' אין ר'ת'
מתקיימן אלא במי שממית עצמו על'י ויליף מדכתי' זאת התורה
אדם כי ימות נאהל ואחרי דסמיק ל' כל הבא אל האהל וכל
אשר באהל יטמא שנעת ימים ש"מ דאף זה הת'ח' המת' באהל של
תורה יטמא וא"כ ע"כ ס'ל' כפי' הר'ן דמה שאמרו אותו היו שמת
ר' בטלה קדושה מפני שהכל מטמאין לגביה אבל צדיקים דעלמא
מטמאין במוות' לכן ריש לקיש מרי דהאי אגרת' הג'ל' הוה מציון
מערת' דרבנן דוק :

שיח שמואל ירחינאה אסי' רבי הוה זימנא חדא חלש ר'
בעיני' . אל' שמואל אימלי לך ססא וכו' הוה

אחת ביניהם כנלע' ד פשוט ו' ינחיו בדרך האמת ונמעגלי צדק
למען שמו ודוק :

שטו איקלע ר' לאתרי' דראב"ש אמר יש בן לאותו צדיק אל'
יש לו בן וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו בארבע :

ל'ל' לפי דאמר לעיל במה פרי' ורבי' ביטלה רשע' זו מישראל פרש'
ו'ל' על אשמו של ר'א"כ שלא הניחתו לילך לכה' מ' והוא היה נקי
בדמים ומראהו היה יכול לטהר כמה נשים לבעליהן אשר היו
אסורו לבעליהן ע'י הוראת המורים אחרים וזה ידוע משאר'ל'
גבי יהושע שביטל פרי' ורבי' לילה אחת אויל בלא בן דכתי' וון
בנו יהושע בנו ומסיק בגמ' דכתי' הוה ל' רק בני לא הוה ל' .
וכד מעיינת משפטי' ה' אחת והצור תמים פעלו ע'י משאר'ל'
כל האומר בני עלי' חטאו אינו אלא טועה ומה חני מקיים אשר
ישכנו את הנשים מתוך שיהיו קיניהן מעלה הכתוב כאלו
שכנו וגם בזה ארז'ל' פנחס לא חטא שנא' ואחי' בן אחיטוב בן
אי כבוד בן פנחס כהן לה' אפשר הכתוב מייחסו והוא חטא והרי
כתי' ויכרת ה' לאים אשר יעשה לא יהי' לו ער ועונה לא יהי' לו
ער בחכמים ועונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהי' לו בן מגיש
מנחה אלא ש"מ פנחס לא חטא . נמצנו למדין דמי שמכטל
ישראל מפ' מעלה עליו הכתוב כאלו בא על כשי ישראל זה פרי
חטאתו שלא יהי' לו בן . והנה אחרי אשר עון זה היה טמון ביד
אשתו של ראב"ש וביטלה כמה פרי' ורבי' מישראל מהראוי שלא
יהי' לה בן לכך שאל ר' יש בן לאותו צדיק כי רשעת אשתו גרמה
שלא יהי' לה בן מ' צדקת הנדי תגילנו ויש בן לאותו צדיק דייקא
והשיבוהו כי יש לו רק כי אינו ער בחכמים ועונה בתלמיד' וכל
זונה שישכרת בשנים שוכרתו בארבע ודוק :

שמואל אר' פורג אר' יוחנן כל שהוא ת'ח' ונבנו ת'ח' וכן בנו ת'ח'
שוב אין התורה פוסקת סורעו לעולם שנאמ' ואני
זאת בריתי אמר ה' וגו' לא ימוש ספ'ר ומפי' ורע' ומפי' ורע' ורע'
וגו' . מאי אמר ה' אמר הק'בה אני ערב לך בירך הוה :

הא דהוקשה לר' יוחנן מאי אמר ה' כל משום דאיהו גופא מרי
דשמעת אמר רב' פ'ק בזה האומר לחבירו מתנה אני נתן לך
יכול לחזור בדבר' מרובה ואינו כלל' משום מתוסר אמנה ולגבי
התורה אשר כל חפשי לא ישוו בה בודאי אפשר להוי' בשימו' אם
יגרוס החטא לכך סיים מאי אמר ה' אמר הק'בה אני ערב לך
בדבר הזה כי זה אינו מנע האמתנה רק בדרך הטבע כי החוט
המולש לא במהרה ינתק וכדמסיים מכאן ואילך התורה מחזרת
על אכסניא שלה ועיין בהכתוב בע'י על המנהג בחמשה דברים
האב וזכה לכתן וכו' ע"ש דוק :

שין ר'ל הוה מציון מעות' ורבנן :

ל'ל' דדוקא קריי' דאגרת' איהו הוה פרוקא ושליח מצנה זו לציון
מערת' דרבנן דודאי האומרים אין צדיקים מטמאים וכמ"ש התו'
בס' רבינו חיים כהן שאמ' אלמל' היתי כשמת ר'ת היתי נאשאו על
כתפי וכה' ג' בגמ' שאמרו אותו היו שמת רבי בטלה קדושה א"כ
לא היו צריכים לציון מערת' דרבנן אך לר'ל' דס'ל' אין ר'ת'
מתקיימן אלא במי שממית עצמו על'י ויליף מדכתי' זאת התורה
אדם כי ימות נאהל ואחרי דסמיק ל' כל הבא אל האהל וכל
אשר באהל יטמא שנעת ימים ש"מ דאף זה הת'ח' המת' באהל של
תורה יטמא וא"כ ע"כ ס'ל' כפי' הר'ן דמה שאמרו אותו היו שמת
ר' בטלה קדושה מפני שהכל מטמאין לגביה אבל צדיקים דעלמא
מטמאין במוות' לכן ריש לקיש מרי דהאי אגרת' הג'ל' הוה מציון
מערת' דרבנן דוק :

שיח שמואל ירחינאה אסי' רבי הוה זימנא חדא חלש ר'
בעיני' . אל' שמואל אימלי לך ססא וכו' הוה

הנה יפלא הדבר מה ראו על ככה המתיבת' דרקינא לחלוק על
רבם ומי יתן טהור מטמא לא אחד יחידו של עולם . ל'ל' משום
דארז'ל' בחולין ולמדו ממה דכתיב ויבא הכהן מן הבית אל פתח
הבית וגומר ולמא' ארנפי'ק ואתי' בנר ל'י' שיעורא ונמנא שאין
הבית

מסכת בבא מציעא

הבית שמא אלא משום דאמרין אוקיא חזקה . הקשו בתו' דלמא
 שאני הבא דלחמיר . מספק החמירה התורה לטמא הכי ותרגו
 בתו' דהא חומרא דהאי גויה קולא היא שאם יטמאו הבית והבא
 אל הבית יטמא ואם יכנס לעזרה או יאכל קדשים יבוא קרבן
 ומייתי' חולין לעזרה . והנה מזה למדנו שאם יש לחשוד לספק
 טומאה אל יאמר לטמא' מפני הספק דחולין לחומרא . משום
 דהאי חומרא קולא היא ומתוך החומר שהחמרת בתחלתה אתה
 מקיל בסופו וכנ"ל . אך זהו יכן אם נאמר דחולין בעזרה
 דאוריית' היא . אך לר' מ' דס"ל חולין בעזרה לאו דאוריית' וכדאית'
 בקידושין פ"ב כ' מהראוי להחמיר בספק דאוריית' ואף כי איתי
 ליה קולא דרבנן אך לגבי הק' בה החס' ועניו שהחמיר בכבודו של
 צדיק יותר מכבודו וערכו וחביבי' עליו דכרי סופרים יותר מיינה
 של תור' לגבי דידי' האי חומרא כספק גנעי' הוא חומר דאית' ליה
 קולא לכ' אכאש נחלקו במתכות דרקי' על על הספ' מאי ק' בה אמ'
 טהור וכולהו מתיבת' דרקי' על אמרי טמא כי לרידהו דברי תורה
 חמורים . יותר מדברי סופרים טובו להם להחמיר בספק
 דאוריית' רק הק' בה הוא כרב שמאל על כבודו להיות דברי
 סופרים חביבים עליו יותר ומחמיר בכבוד לכך אמר טהור ודוק:

שך אטרו סאן נוכח רבה נר נחמי דאמר רבה ב' יחיד אני
 בנגעים יחיד אני באהלות :

פרש' י' ר' רבה בר פלוגתי' דרב יוסף הוה . ככאן אזכיר וזכר
 הנדיק לברכה מה שמעתי מפה קדוש הגאון המפורסם מה' ר' ר
 יצחק ז"ל אב דור' דק"ק פונק והגליל' י' ס' ב' ומחתיני כאשר
 דרב טוב לעמו בועד הגדול בק"ק פינטשוף בבינו' דיקי' והוכיח
 לבני דורו ענה ואמר אות' דיקי' ע"י מה שכתוב בס' עשרה
 מאמרות כל מי שחטא בחילול השם צריך לקיים כנפשו אדם כי
 ימות באהל דייקא כי צריך להיות כמו' שדר' ל' חמוקיי רבייך מה
 ידך בסתר אף דית' כסת' ולא לפרסם תורתו וכן מנינו דל"ל רב
 לרב כהנא קביל עלך דלא תקשי לר' יוחנן שבע שנין . כדי שלא
 ירגישו כלל אם הוא חכם בחכמת התורה רק אם הוא גדול ואחרך
 גדורו אשר לא נמצא כמוהו בדורו לזה דשאי לפרסם תורתו
 וחכמתו . והנה זה ידוע משאר' רבא ואבוי מדנית עלי קאתו
 וגרסו בתו' רבה גרסוין . כמנינו למדין שעל רבה היה עון חילול
 השם מדנית עלי שהיה טמון בידו ואחר' כי רבה בר פלוגת' דרב
 יוסף הוה היכי אמרו מאן נוכח רבה הלא יש בדורו כמותו לכך
 סימו' דאמר רבה ב' י' יחיד אני בנגעים יחיד אני באהל' ולהאי
 מילת' לא נדמה כלל רב יוסף לרבה ורשאי היה לפרסם תורתו
 אשר לא נמצא כמוהו ולכך אמר רבה יחיד אני ולא היה מתפאר
 בגאוה וכו' הו' רק להורו' כי בנגעים ואהל' רשאי הוא לסורות
 ברכים ודוק ע"כ דפ"ח שפתי' ישק :

שכב בתיב לושי ועשי עונג' וכתוב ויקח חמאה וחלב ובו הבקר
 ואלו לחם לא חביא . אמר אפרים מקשאה וכו'
 אותה הוסיף פרסח שרה גיירה וכו' :

הא דלא פריך מהאי קרא דואקחה פת לחם וקרא ויקח חמאה
 וחלב וגו' דלמה הביא חמאה וחלב ולא לחם . ל"ל דקדק בלשונו
 אחרי דאמר לושי ועשי עונג' ע"כ פרום הפסח היה שאמר ועשי
 עונג' מהס' מנות כמ"ג התו' ב"ה פ"ק א"כ לפ' קשה ואלו לחם
 לא הביא . וגם אלו לא הקדים חמאה וחלב לכן הבקר נמילא
 הוה קשה מידי . אך כמה שאמר ועשי עונג' וגם הקדים חמאה
 וחלב לכן הבקר ק' אלו לחם לא הביא . אך כזה צרכים אנו
 למודעי משאר' ל' כ"ה פ"ק בפסח נולד יצחק מלל דכתי' למועד
 אשכ' אלקי פרש' י' ל' שהמלאכים היו במועד ובישרו שלמועד
 השני תלד . אימת הוה אילימא דקאי בפסח ואמרן שתלד בעצרת
 במשמין יומין מי ילדה ואי קאי בעצרת וקאמרי בחג במשמין ירחין
 מי ילדה . אלא דקאי בחג ובישרו המלאכים שתלד בפסח ואותה
 שנה מעוברת היתה . ופרך סוף סוף כי מדלי מר ימי טומאה
 בניד' להו . ומשני יולדת לשבעה יולדת למקוטעים ופי' התו' ז' ל'
 אחרי דמשני יולדת לשבעה יולדת למקוטעים לא צריך לסינייא
 קמא דאותה שנה מעוברת היתה כי הכזרה היתה בחג ומידי
 פירסה נידה כמר' ל' אותה הו' פירסה נידה וסבלה בלילי' י' ל'
 האחרון ובי' ט' באחרון של פסח נולד יצחק . ולדעת האומרים
 בפסח באו המלאכים לבשר את אברהם שאמר לושי ועשי עונג'
 ופי' של למועד הוא למועד הוה בשנה אחרת ל'ל שמה שפירסה
 שרה נידה באותו הו' לא היה רק באקראי בעלימא . כי עיקר
 הוסת קורס שתעבר' לא היה צריך להקדים כ"כ שנה תמימה
 קודם לידתה . והנה ע"פ הקדמה הכל' עניתי ואמרתי לתר'ך
 מר' ר' רבה פ' ור' א' ו' י' וידעו כל עני השדה לו הבריות . כי איה
 הובשתי עין יבש זה אבימל' וגשו דכתי' כי עמר' עמר' ה' בני' . כל
 רחם וגו' הפרחתי עזלת זה אברה' ושר' דכתי' ויה' פקד את שר אני
 ה' דכרתי ועשיתי לא כזילן דאמרין ולא עברין לא אני ה' דכרתי
 ועשיתי היכן דיבר למועד אשכ' אלקי . והיכן עשה זה פקד את
 שרה כאשר אמר . המאמר הוה אמר דרשני כי מה ראש על
 ככה ה' אלהים אמת אשר אין לו דמיון הנוף ואינו נוף לומר אני
 ה' דכרתי ועשיתי לא כאמרין ולא עברין אלא אני ה' דכרתי
 ועשיתי הלא לא איש אל יוכיז וכן אדם ויתתם . אבל תדע לפי
 הגמ' הכל' לפי פשט הענין ברש' י' א"ל לקיים למועד אש לא דקאי

שכא א"ר יהודא מובחר שבנהמות שור :

והנה מזה דעת קדושים תדע כי לא דבר רק הוא מה בא זה
 להודיעניו מה הוא מובחר שבנהמות . אך לתר'ך בא רב יהודא
 מה שנחלקו אבות העולם על כנשי' שניסלוס כ"ס אומרים כנשי'
 שכובשים עונותיהם של ישראל . וכו' חומרים כנשים שמכבדים
 עונותיהם של ישראל מה ראו לעונות הכתובים לתת טעם למה
 אומרים כקראו כנשים אבל לפ' ניחא מאד דזה ידוע מר' ל' פ' תמיד
 כנשים נחשט ריבאי מלכא ומלכת' הו' יתבי' האי אמ' ג' דא' ואי הו' אמר
 וכו' אימרא ואי אמרה אי ג' דא' ואי נקס' לתמידא . כמנינו למדין
 שממין היות מובחר יש להביא קרבן התמי' וכמר' ל' אחר עיומד
 שנעדר . לכך הוקשה לאבות העולם כ"ס וכו' על שהיו מקריבין
 כנשים ולא הביאו מן המובחר שבנהמות שור . לכך כל חד
 לטעמי' אויל לתת טעם על כנשים . כש' א' ע"ש שכובשים
 וכה' א' ע"ש שמכבדים . וכוה' יתורן הגמ' דמגילה שאל רבי
 תנחום את ר' ה' הגדול אש נאמר כבש למה נאמר אחד א"ל מאי

כחג

שכב בתיב לושי ועשי עונג' וכתוב ויקח חמאה וחלב ובו הבקר
 ואלו לחם לא חביא . אמר אפרים מקשאה וכו'
 אותה הוסיף פרסח שרה גיירה וכו' :

הא דלא פריך מהאי קרא דואקחה פת לחם וקרא ויקח חמאה
 וחלב וגו' דלמה הביא חמאה וחלב ולא לחם . ל"ל דקדק בלשונו
 אחרי דאמר לושי ועשי עונג' ע"כ פרום הפסח היה שאמר ועשי
 עונג' מהס' מנות כמ"ג התו' ב"ה פ"ק א"כ לפ' קשה ואלו לחם
 לא הביא . וגם אלו לא הקדים חמאה וחלב לכן הבקר נמילא
 הוה קשה מידי . אך כמה שאמר ועשי עונג' וגם הקדים חמאה
 וחלב לכן הבקר ק' אלו לחם לא הביא . אך כזה צרכים אנו
 למודעי משאר' ל' כ"ה פ"ק בפסח נולד יצחק מלל דכתי' למועד
 אשכ' אלקי פרש' י' ל' שהמלאכים היו במועד ובישרו שלמועד
 השני תלד . אימת הוה אילימא דקאי בפסח ואמרן שתלד בעצרת
 במשמין יומין מי ילדה ואי קאי בעצרת וקאמרי בחג במשמין ירחין
 מי ילדה . אלא דקאי בחג ובישרו המלאכים שתלד בפסח ואותה
 שנה מעוברת היתה . ופרך סוף סוף כי מדלי מר ימי טומאה
 בניד' להו . ומשני יולדת לשבעה יולדת למקוטעים ופי' התו' ז' ל'
 אחרי דמשני יולדת לשבעה יולדת למקוטעים לא צריך לסינייא
 קמא דאותה שנה מעוברת היתה כי הכזרה היתה בחג ומידי
 פירסה נידה כמר' ל' אותה הו' פירסה נידה וסבלה בלילי' י' ל'
 האחרון ובי' ט' באחרון של פסח נולד יצחק . ולדעת האומרים
 בפסח באו המלאכים לבשר את אברהם שאמר לושי ועשי עונג'
 ופי' של למועד הוא למועד הוה בשנה אחרת ל'ל שמה שפירסה
 שרה נידה באותו הו' לא היה רק באקראי בעלימא . כי עיקר
 הוסת קורס שתעבר' לא היה צריך להקדים כ"כ שנה תמימה
 קודם לידתה . והנה ע"פ הקדמה הכל' עניתי ואמרתי לתר'ך
 מר' ר' רבה פ' ור' א' ו' י' וידעו כל עני השדה לו הבריות . כי איה
 הובשתי עין יבש זה אבימל' וגשו דכתי' כי עמר' עמר' ה' בני' . כל
 רחם וגו' הפרחתי עזלת זה אברה' ושר' דכתי' ויה' פקד את שר אני
 ה' דכרתי ועשיתי לא כזילן דאמרין ולא עברין לא אני ה' דכרתי
 ועשיתי היכן דיבר למועד אשכ' אלקי . והיכן עשה זה פקד את
 שרה כאשר אמר . המאמר הוה אמר דרשני כי מה ראש על
 ככה ה' אלהים אמת אשר אין לו דמיון הנוף ואינו נוף לומר אני
 ה' דכרתי ועשיתי לא כאמרין ולא עברין אלא אני ה' דכרתי
 ועשיתי הלא לא איש אל יוכיז וכן אדם ויתתם . אבל תדע לפי
 הגמ' הכל' לפי פשט הענין ברש' י' א"ל לקיים למועד אש לא דקאי

שכב בתיב לושי ועשי עונג' וכתוב ויקח חמאה וחלב ובו הבקר
 ואלו לחם לא חביא . אמר אפרים מקשאה וכו'
 אותה הוסיף פרסח שרה גיירה וכו' :

הא דלא פריך מהאי קרא דואקחה פת לחם וקרא ויקח חמאה
 וחלב וגו' דלמה הביא חמאה וחלב ולא לחם . ל"ל דקדק בלשונו
 אחרי דאמר לושי ועשי עונג' ע"כ פרום הפסח היה שאמר ועשי
 עונג' מהס' מנות כמ"ג התו' ב"ה פ"ק א"כ לפ' קשה ואלו לחם
 לא הביא . וגם אלו לא הקדים חמאה וחלב לכן הבקר נמילא
 הוה קשה מידי . אך כמה שאמר ועשי עונג' וגם הקדים חמאה
 וחלב לכן הבקר ק' אלו לחם לא הביא . אך כזה צרכים אנו
 למודעי משאר' ל' כ"ה פ"ק בפסח נולד יצחק מלל דכתי' למועד
 אשכ' אלקי פרש' י' ל' שהמלאכים היו במועד ובישרו שלמועד
 השני תלד . אימת הוה אילימא דקאי בפסח ואמרן שתלד בעצרת
 במשמין יומין מי ילדה ואי קאי בעצרת וקאמרי בחג במשמין ירחין
 מי ילדה . אלא דקאי בחג ובישרו המלאכים שתלד בפסח ואותה
 שנה מעוברת היתה . ופרך סוף סוף כי מדלי מר ימי טומאה
 בניד' להו . ומשני יולדת לשבעה יולדת למקוטעים ופי' התו' ז' ל'
 אחרי דמשני יולדת לשבעה יולדת למקוטעים לא צריך לסינייא
 קמא דאותה שנה מעוברת היתה כי הכזרה היתה בחג ומידי
 פירסה נידה כמר' ל' אותה הו' פירסה נידה וסבלה בלילי' י' ל'
 האחרון ובי' ט' באחרון של פסח נולד יצחק . ולדעת האומרים
 בפסח באו המלאכים לבשר את אברהם שאמר לושי ועשי עונג'
 ופי' של למועד הוא למועד הוה בשנה אחרת ל'ל שמה שפירסה
 שרה נידה באותו הו' לא היה רק באקראי בעלימא . כי עיקר
 הוסת קורס שתעבר' לא היה צריך להקדים כ"כ שנה תמימה
 קודם לידתה . והנה ע"פ הקדמה הכל' עניתי ואמרתי לתר'ך
 מר' ר' רבה פ' ור' א' ו' י' וידעו כל עני השדה לו הבריות . כי איה
 הובשתי עין יבש זה אבימל' וגשו דכתי' כי עמר' עמר' ה' בני' . כל
 רחם וגו' הפרחתי עזלת זה אברה' ושר' דכתי' ויה' פקד את שר אני
 ה' דכרתי ועשיתי לא כזילן דאמרין ולא עברין לא אני ה' דכרתי
 ועשיתי היכן דיבר למועד אשכ' אלקי . והיכן עשה זה פקד את
 שרה כאשר אמר . המאמר הוה אמר דרשני כי מה ראש על
 ככה ה' אלהים אמת אשר אין לו דמיון הנוף ואינו נוף לומר אני
 ה' דכרתי ועשיתי לא כאמרין ולא עברין אלא אני ה' דכרתי
 ועשיתי הלא לא איש אל יוכיז וכן אדם ויתתם . אבל תדע לפי
 הגמ' הכל' לפי פשט הענין ברש' י' א"ל לקיים למועד אש לא דקאי

שכא א"ר יהודא מובחר שבנהמות שור :

והנה מזה דעת קדושים תדע כי לא דבר רק הוא מה בא זה
 להודיעניו מה הוא מובחר שבנהמות . אך לתר'ך בא רב יהודא
 מה שנחלקו אבות העולם על כנשי' שניסלוס כ"ס אומרים כנשי'
 שכובשים עונותיהם של ישראל . וכו' חומרים כנשים שמכבדים
 עונותיהם של ישראל מה ראו לעונות הכתובים לתת טעם למה
 אומרים כקראו כנשים אבל לפ' ניחא מאד דזה ידוע מר' ל' פ' תמיד
 כנשים נחשט ריבאי מלכא ומלכת' הו' יתבי' האי אמ' ג' דא' ואי הו' אמר
 וכו' אימרא ואי אמרה אי ג' דא' ואי נקס' לתמידא . כמנינו למדין
 שממין היות מובחר יש להביא קרבן התמי' וכמר' ל' אחר עיומד
 שנעדר . לכך הוקשה לאבות העולם כ"ס וכו' על שהיו מקריבין
 כנשים ולא הביאו מן המובחר שבנהמות שור . לכך כל חד
 לטעמי' אויל לתת טעם על כנשים . כש' א' ע"ש שכובשים
 וכה' א' ע"ש שמכבדים . וכוה' יתורן הגמ' דמגילה שאל רבי
 תנחום את ר' ה' הגדול אש נאמר כבש למה נאמר אחד א"ל מאי

כחג

בגו וילדה בפסח ויולדת למקוטעין והוא וכו' . אך במדרש אמרו לתשעה חדשים נולד יצחק שלא יאמרו מביתו של אבימלך הוא פי' שאם היה נולד לשבעה היו הבריות אומרים לתשעה חדשי נולד ונתעברה בבית אבימלך לכך נולד אחר תשעה חדשי אחר אשר יצא מבית אבימלך להסתים פי' דוברי שקר . וא"כ יקשה לדעת הגמ' של ארבעה חדשים נולד האריך לאחס הק"בה על כבוד הנדיקים שיאמרו הכריו' הו' מאבימלך נתעברה שרה וברעת המדר' הכל . אך לזה צ"ל ת"ש הקדמוני' שלכך נסמכו הפסוקי' כי עבד עבד'ה בעד כל רחם והפקד את שרה להוציא מלבן של נדוקים אשר יאמרו כי מאבימלך נתעברה שרה כי עבד עבד'ה בעד כל רחם לבית אבימלך וזה הודיענו כי מתלה אבימלך היה נעבד . וא"כ וה' תקד את שרה . א"כ ח"כ כי היה נולד יצחק לשבעה חדשים מקוטעי' וכדברי דוברי שקר מטעם הכל' . לכך יפה נדרש המאמר הלו וידעו כל עמי השדה אלו הכריות כי אני ה' הובשזי עין יבש זה אבימלך וגשו . וא"כ הפרשתו עין לזה אברהם ושרה . וא"כ יסתק המקטרג ויסכרו פי' דוברי שקר לומר מאבימלך נתעברה שרה כי הלא עבד'ה בעד כל רחם לבית אבימלך ויכול להקת יצחק נולד אף לשבעה חדשים . לכך אני ה' דברתי ועשיתי לא כאילו דאמרין ולא עבדו כן אני ה' יתי' נדון לחור מדבור למען אשוב אליך רק להיות נולד לתשעה חדשים אבל עתה א"כ לזה אני ה' דברתי ועשיתי ה"כ דיבר למועד אשוב אליך . והיכן עשה זה' פקד את שרה כאשר אמרתי הדרן לקמא דשני פניו טעמי' לדבר הוא שלחם לא הביא דודאי אי בסוכות באו המלאכים לבשר ופי' של למועד הוא מיד במועד המוקד שהוא פסח צ"ל אמיד באותו היו' פירסה נידה וכלילי' יט האחרון נולד א"כ א"א היה להביא לחם שגם המקאן ידע כי אברהם אוכל חולין בטהרה היה . והשני אפשר לתרן דלכך לחם לא הביא לפימאי דק"ל בש"ע כ"ד סימ' פ"ט בה"ג דאחר בשר נדך לנדר ברכת המזון וכתב בש"כ בסיומן הכל' דאם אבל בשר בלא לחם א"כ לברך רק ברכה אחרונה ואחרי שהמלאכים נדמו לו כאורחים אשר נאפו ומיהרו ללכת לדרבם לכך לחם הביא שיוכלו לאכול בשר וחלב בלי ברכ' המזון ובנתיים אך אם הקדים חמאה וחלב קודם לבשר לא היה נדך בנתיי' . לברך ואחר נמר סעודתם מבית אברהם היו יכולים לעקור ולגמור בדרך ולברך ברכת המזון בדרך . לכך הקדים המקאן שני פתוטים באחד כתיב לנשי ועשי עגות מוכח דבפסח באו לבשר לאברהם ופי' של למועד הוא כך למועד הזה בשנה האחרת וא"כ בודאי לא פירסה שרה נידה באותו היו' כי לא עבד קב"ה ניסא לסקרי' שפירוס נידה ומן רב קודם ומן עיבורה . וגם כתיב ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה וקמא דמטי אייתי קמייהו ולא היו צריכים לברך בנתיים וא"כ קשה ואלו לחם לא הביא ומטי אפרים מקשאה אותו היום פירסה שרה נידה ובתירן התו' שהיה בדרך אקראי שאף שלא היה בהכרח עדיין להיות נידה מ"מ פירסה נידה ואברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה ודוק :

פרק המקבל

שכר ברוך אתה כבואך וברוך אתה בצאתך . שתתא יציאתך מן העולם בניאתך לעולם : מה ב' יאתך לעולם בלא חטא . כך יציאתך מן העולם בלא חטא :

כספר תאווה לעינים הקשה לפ' האריך יתפרש בקלה גבי ארור אתה כבואך וארור אתה בצאתך לויכא לפרושי הכי שתתא ביאתו בחטא כיצאתו בחטא כי הוא בלתי אפשרי להיות ביאתו לעולם בחטא ונדרש חס' בחירונו . ולעבד'כ עפי' מה ששמעתי בשם רבנן כל כן הגולה מור' ר' העשיל ז"ל בבואו המדרש ברוך אתה כבואך וכו' ודוד מפרשו ה' יאמור צאתך וכו' צאתך מעתה ועד עולם . ותורף דברי הגאון הכל היה עפי' מ"ש בתוספת בעירובין פ"ב ב"ה מטעם ועולה מטעם ויורד דלכיה הפך הסדר למקטע עליה ברישא להורות דרשאי לעשות כאפילו כמה זימני . ולכך גם הכא שאמר דוד ברישא יציאה והדר ביאה שכן הוא הסדר ולא היפך הסדר הוצרך לפרשו ה' יאמור צאתך וכו' מעתה ועד עולם . אבל אם היה נקוט בואך והדר צאתך והיה מהפך הסדר לא הוצרך לפרש מעתה ועד עולם . ע"כ דפתי' . ולפי מ"ש התו' בב"מ ב"ה פועל בכבוסתו משלו ובציאתו משל צ"ה שכתבו התו' אורחא דמילתא למקטע כניסה ברישא והדר יציאה . וא"כ בקלה שאמרה תורה ארור אתה כבואך והדר בצאתך איכא למימר שכתבה התורה כסדר כדו שלא להרכות בקלה שיתפרש ע"י היפוך הסדר אפילו כמ' זימני . לכך לית' גבי הקלה למדרש איזה דרוש . אבל גבי הברכה ברוך אתה כבואך שכתבה התורה כסדר ולא פירשה בו עד עולם . ה"ל להפך הסדר לכתוב ברוך בצאתך והדר כבואך . שיתפרש בואפי' כמה זימני עד עולם לכך הוצרך לדרוש שתתא יציאתך בלא חטא וכו' ודוק :

שכה אל לאו כהן מ'ט קאי מר בבית הקברות :

וכתבו התוספת וז"ל ותימא לר' האריך החי' ככה של נרפית כיון שכהן היה דכתיב ויתמודד על הילד . וי"ל שהיה ברור לו שיחיהו לכך היה מותר משום פיקוח נפש עכ"ל . וכה"ג כתבו התו' בת"ק דליף קריעה על המת מדוד המלך שקרע על בנו הילד וזע"ב שהילד עדיין לא מת כיון שאמר לו הנביא שימות הילד ה"ל כאלו מת כבר ודאי' לזה ממה שדרו'ל על פסוק ופתח אהל מועד תשבנו שכעת ימים שמתו שכעת ימי אבילו על נדב ואביהו וזע"ב שלא מתו עדיין . מ"מ כיון שידוע היה להם שימותו ה"ל כאלו מתו כבר ע"כ תורף דברי התו' ע"ש . מזה יש לתרן קצת הוראת דואג שארז"ל דואג התיירג' ע' שהורה דוד מורד במלכות ואשתו מותרת ועפי' הוראתו נתן שאלו את בתו מיכל לפלטי בן ליש .

בגו וילדה בפסח ויולדת למקוטעין והוא וכו' . אך במדרש אמרו לתשעה חדשים נולד יצחק שלא יאמרו מביתו של אבימלך הוא פי' שאם היה נולד לשבעה היו הבריות אומרים לתשעה חדשי נולד ונתעברה בבית אבימלך לכך נולד אחר תשעה חדשי אחר אשר יצא מבית אבימלך להסתים פי' דוברי שקר . וא"כ יקשה לדעת הגמ' של ארבעה חדשים נולד האריך לאחס הק"בה על כבוד הנדיקים שיאמרו הכריו' הו' מאבימלך נתעברה שרה וברעת המדר' הכל . אך לזה צ"ל ת"ש הקדמוני' שלכך נסמכו הפסוקי' כי עבד עבד'ה בעד כל רחם והפקד את שרה להוציא מלבן של נדוקים אשר יאמרו כי מאבימלך נתעברה שרה כי עבד עבד'ה בעד כל רחם לבית אבימלך וזה הודיענו כי מתלה אבימלך היה נעבד . וא"כ וה' תקד את שרה . א"כ ח"כ כי היה נולד יצחק לשבעה חדשים מקוטעי' וכדברי דוברי שקר מטעם הכל' . לכך יפה נדרש המאמר הלו וידעו כל עמי השדה אלו הכריות כי אני ה' הובשזי עין יבש זה אבימלך וגשו . וא"כ הפרשתו עין לזה אברהם ושרה . וא"כ יסתק המקטרג ויסכרו פי' דוברי שקר לומר מאבימלך נתעברה שרה כי הלא עבד'ה בעד כל רחם לבית אבימלך ויכול להקת יצחק נולד אף לשבעה חדשים . לכך אני ה' דברתי ועשיתי לא כאילו דאמרין ולא עבדו כן אני ה' יתי' נדון לחור מדבור למען אשוב אליך רק להיות נולד לתשעה חדשים אבל עתה א"כ לזה אני ה' דברתי ועשיתי ה"כ דיבר למועד אשוב אליך . והיכן עשה זה' פקד את שרה כאשר אמרתי הדרן לקמא דשני פניו טעמי' לדבר הוא שלחם לא הביא דודאי אי בסוכות באו המלאכים לבשר ופי' של למועד הוא מיד במועד המוקד שהוא פסח צ"ל אמיד באותו היו' פירסה נידה וכלילי' יט האחרון נולד א"כ א"א היה להביא לחם שגם המקאן ידע כי אברהם אוכל חולין בטהרה היה . והשני אפשר לתרן דלכך לחם לא הביא לפימאי דק"ל בש"ע כ"ד סימ' פ"ט בה"ג דאחר בשר נדך לנדר ברכת המזון וכתב בש"כ בסיומן הכל' דאם אבל בשר בלא לחם א"כ לברך רק ברכה אחרונה ואחרי שהמלאכים נדמו לו כאורחים אשר נאפו ומיהרו ללכת לדרבם לכך לחם הביא שיוכלו לאכול בשר וחלב בלי ברכ' המזון ובנתיים אך אם הקדים חמאה וחלב קודם לבשר לא היה נדך בנתיי' . לברך ואחר נמר סעודתם מבית אברהם היו יכולים לעקור ולגמור בדרך ולברך ברכת המזון בדרך . לכך הקדים המקאן שני פתוטים באחד כתיב לנשי ועשי עגות מוכח דבפסח באו לבשר לאברהם ופי' של למועד הוא כך למועד הזה בשנה האחרת וא"כ בודאי לא פירסה שרה נידה באותו היו' כי לא עבד קב"ה ניסא לסקרי' שפירוס נידה ומן רב קודם ומן עיבורה . וגם כתיב ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה וקמא דמטי אייתי קמייהו ולא היו צריכים לברך בנתיים וא"כ קשה ואלו לחם לא הביא ומטי אפרים מקשאה אותו היום פירסה שרה נידה ובתירן התו' שהיה בדרך אקראי שאף שלא היה בהכרח עדיין להיות נידה מ"מ פירסה נידה ואברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה ודוק :

שכר תנא משום ר' למה נקור על איז שבאליו לימדה תורה דרך ארץ שישראל אדם באבסגיא שלו והאמר שמואל אין שואלין בשלו אשה . ע' בעלה שאגי :

שישאל אדם באבסגיא שלו פירשו התו' כי שאלו לשרה איז אברהם הנה יפלא מאד למה לא מקאן אגופא דקרא והאמ' שמואל אין שואלין וכו' והרב המורחי ז"ל תירן כי מלאכים שאני שאין יב' הר' מניו בסי' אף על הדרך ארץ מקאן גו' יע"ל דלמ' באמ' קאי על הכעל בית וכתב' למה נקוד על איז ומאס' למתו שישאל אדם איז על אבסגיא שלו שהוא הב"ב . ונלע"ד בהנשרף עוד אחרת למה נכתבה תשובת אברהם ולא תשוב' שרה כששאלו ה' מלאכים איז אברהם אבל הכל הולך אל מקום אחד כי זה ידוע כי אברהם היה טפל לשרה בגביאו ובהיפך הבר' שהביא ילקוט דוד בשם הקדמוני' כי

מסכת בבא מציעא

שלושה חדשים וזאל להאשלושים חבובים ויהיב לן אוריון תליתאי
ביום תליתאי ובירחא תליתאי וא"כ לל דבוי השביעי קרא למשה
אחר עשרת הדברות שהוא תחלה לארבעים יום לפי שכל הנכנס
למחנה שכינה טעון פרישה והשת קשה מה תאמר אשתה
תובעני לתמיים מכל הא דהראוי למות הרי הוא כאלו מת כבר
ולל דיליק מפתח אהל מועד תשבו שבעת ימים שמרו ימי
האבילו קודם מיתת בני אהרן הרי לדודק דס"ל פרישה לנכנס
למחנה שכינה איכא לפרש מפתח אהל מועד תשבו שבעת ימי על
הפרישה ודבריק יסתרו זה את זה לכך הסיכלה בדוכה את
לכ וברוך טעמך כי יפה ניצחתו אותה אשה חכמה יראת ה'
ומשכלת ודוק :

מסכת בבא בתרא

שבו גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון ורוב ושמואל
ואסרי לה ר' יוחנן ור' אר אר בנין : והא
בשנים . ואיתא להא ואיתא להא :

הדבר תמוס מאד אחרי דבאית נדקו דכרי פנייה דאית להא
ולא . למה לא אמרו תרווייהו בבנין זמנים . לל עפ"י יונה
דאית לקמן בפ' המוכר את הספינה דיתוב ל' יוחנן ודרש עתיד
הק' בה להביא אבנים טובות ומרגליות שהן שלשים על שלשים
וחוקק בהם עשר כרוס ועשרים ומעמירם בשערי ירושלים וכו' .
ופריך בגמ' מיתבי ואולך אתכם קוממיות ר"י אומר מאתיים
אמה כזני קומות של אר' . ר' יהודא אומר מאה אמה כנגד
היכל וכותלי פי' וא"כ גס השערים היו נרביבים להיות גבוהים .
ומאני כי קא' ר' יוחנן לכווי דבי זיקא ע"ש . נמינו למדין כי
צריך ההיכל לעתיד להיות עכ"פ גבוה בקומת איש אשר
צדיקים יבואו בו לכל מר כדאית ל' לר"מ מאתיים אמה . ולר"י
מאה אמה . והנה הני תנאי דל' כי הבית האחרון קאי על
בית שני ולא על בנין הבית האחרון ממש שכינה במהרה בימינו .
ע"כ לל דהיה לכל א' הסוכה גמורה כי פירוש הבית האחרון הוא
בית שני . והנה מ"ד בבנין ס"ל כר"מ שהיכול לעתיד יהיה
גבוה שני מאות אמה בקומת אדם עכ"פ וככל . וא"כ א"א לפרשו
קאי על בנין האחרון ממש שהרי אי קאי כבוד הבית על הבנין
שהוא הגובה כפרש"י ל' למה אומר מן הראשון . הלא כבוד
האחרון יהיה גדול גס מן השני שבית שני לא היה גבוה רק מאה
אמה . ולעתיד יהיה שני מאה אמה . אלא לל דאחרון קאי על
הבית שני . ומאן דל' בשנים . ס"ל כר"מ שגם לעתיד לא יהיה
היכול גבוה יותר ממאה אמה וא"כ יתפרש שפיר בית האחרון
על הבנין לעתיד שיהיה גדול רק מן הראשון ולא מן השני . שגם
השני היה גבוה ממאה אמה . לכך אמר כבוד הבית יהיה בשנים
וא"כ א"א לפרש על בית האחרון שהרי יהיה בנין עולם וקיים לעד
וסדרא קושיא לדוכתא למה לא אמר מן הראשון ומן השני שהרי
בנדאי יאריך ומן יותר משניהם . אלא לל דבית האחרון קאי
על בית שני . ומה שנקרא אחרון מפורש טעמו בזה פ' ע"ש :

שבו חודרם עבדא רבית חשמונאי הוה וכו' קס קטליהו
לבוילי מרוותא וכו' . אמר מאן דרש מקרב
אחיך תשים עליך מלך רבנן קס קטליהו לבלוי רבנן ושירי'
לכבא בן בוטא למיסב עצה מיניה וכו' :

המאמר הלוי יפלא על האי עבדא דקטליניהו לכולהו רבנן ולא
שירי' רק לכבא בן בוטא למיסב עצה למה יצא בבא בן בוטא מן
הכלל חכמים שבאותו הדור אשר בטוח היה בו להשיאו עצה .
לל אחרי דייקין בלישני' שאמר מאן דרש מקרב אחיך תשים
עליך מלך רבנן . שפירשו התו' דפשיטא דקרא לא משמע למעוטי
עבד שהו' אחיך במנות . ורבנן דרשו ממוכר שכאחך . מזה
יצא

וכו' ור' נחש' הוראה ו . אבל השתא כד מעיינת במה"ל על
המורד באלכו' בית דוד מרים ריש' למעילת וחייב מית' הורה ג' ב'
ביאור שהוא כאלו מת כבר כן יא לתרן קנת שגנתו אשר שגג ועתה
הני' תבין עוזה גאה של האשה יראת ה' ומשכלת אביו גל שאמרה
ש"ל לדוד כשתבעה לתמיים ולא תהי' זאת לך למכסול ולפוקה
לדוד שדר' זאת מכילל דאיכא אחריתי פרש"י ול שרמה לו ססוף
ולא יכ' ככאל בעון בת שבע . והנה זאת נפלאה היא מה לי
תרא או תרתי הלא אף אם ימנע עצמו מלחטוא בבת שבע .
היה לו להמנע מעון חמור כזה איסור א"א . אבל השתא יפה
דברה ובזמנה דברה כי גס היא חשבה דודאי משיח' כמותא לא
ולפוקה ויתבענה אם היא א"א . אך לל כי לדודי' ל' דככל מורד
וכו' :

במלכות הוא ומרים רישיה והרי הוא כאלו מת ואת ואתו
מותרת : לכך גס היא פיה פתחה בחכמה באם יודה בן הלכה
למעשה יהיה זאת לו למכסול ולפוקה במעשה דבת שבע מה
סוהיה ויכול לתרן מעשה דב' והשתא יהיו התירוטים סותרים
וא"י : דזה תדע דכד מעיינת בזהר תמצא שלא חטא דוד כלל
במעשה דבת שבע רק שלא המתין שלשה חדשי' כשנשאה וסמורי'
ד'ס שמשוה הבתמה מדרבנן נענש דוד כ"כ . ואף גס שהקב"ה
העיד כי אורי' לא ננע בה מעולם מ"מ לא פלוג רבנן ואפ"י קיינה
ואילונית כולם דרכות להמתין שלשה חדשים . והנה מפסוק
ופתח אהל מועד תשבו שבעת ימים למדנו מה שאמור למעלה
כדבר הכרוז שיותה זה האר' ה' כאלו מת כבר ולכך שארו אהרן
ובניו שבעה ימים קודם שמת בניו . ועוד שנית למדו רז"ל זה
כנה אב כל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ולכך פתח אהל
מועד תשבו שבעת ימי' כי מפרישין כ"ג שבעה ימים מביחו
כדאית' ביומא פ' ק . ועוד תדע כי למ"ד כל הנכנס למחנה
שכינה טעון פרישה דריש להאי קרא וישכון כבוד העל הר סיני
ויכסהו הענן ויקרא אל משה ביום השביעי זה היה מעשה אחר
עשרת הדברות שהוא תחלה לארבעים יום שהיה טעון פרישה
כתקדש בענן שש ימים ואח"כ ויקרא אל משה ביום השביעי .
אבל לעשרת הדברות לא היה פרישה כלל שהרי כל יום ויום עלה
יורד במצות הגבלה . ולהאי מ"ד ס"ל בששה בחדש נתנה תורה
לישראל לכך א"א לפרש האי קרא ויקרא אל משה ביום השביעי שזה
המעשה היה קודם עשרת הדברות דהא קבילו אוריית' בששה
ואסתלק הענן בששה . ומאן דס"ל לא בני פרישה מפרש
להאי קרא ויקרא אל משה ביום השביעי שזה המעשה היה קודם
עשרת הדברות וכשבעה בחדש נתנה התורה לישראל ולא היה
גס פרישה כלל לפי שכל חותן הימים עלה וירד במצות הגבלה
וככל . והנה האי מ"ד דס"ל דבעי פרישה ולדידי' לל דכששה
בחדש נתנה התורה לישראל ויהיב לן אוריון תליתאי ביום תליתאי
שהו' ששה לפרישה . לא יקשה כלל למה נתנה התורה בחדש
השלישי לפי שכל המאשלים חבובים ויהיב לן אוריון תליתאי
בירחא תליתאי וכדאמרין בגמ' על האי דרשי' הוא גלילאיה
ברין רחמנא דיהיב לן אוריון תליתאי וכו' ואמרין כמאן
ברבנן פרש"י לל דלדידהו ס"ל בששה בחדש נתנה תורה לישראל
שהו' שלישי לפרישה . אבל לר' יוסי דאמר בשבעה בחדש נתנה
תורה שהוא דביעי לפריש' לל דהמאשלי' חבובי' וכל דמה שנתנה
התורה בחדש השלישי כדאמר ר' הושעיא לפי שהגיורי' והשבוי'
לא יארכו עד שלשה חדשים וכדאי' לא איש אל ואין לו דמיון הנוף
כלל מ' לא פלוג . אומר מעתה כי דוד חטא באיסור הבחנה
אף כי לא ננע בה אורי' מעולם כי מילנו גדול מהק' בה הגוור
ומקיים דברי חכמים אף במיורי' דלא שייך ביה . לכך טוב טעמה
במה שאמרה ולא תהי' זאת לך למכסול ולפוקה כי אמה תובע
אותי לתמיים וכדאי' דעתך כל החייב מיתה כאלו מת כבר
ואשתו מותרת ויהיה לך למכסול גבי בת שבע שחשבה בתוך
שלשה חדשים דאי' אמר כיון שלא ננע בה אורי' מעולם אין כזה
איסור הבחנה יקשה הלא לא פלוג רבנן שאפי' הק' בה המתין